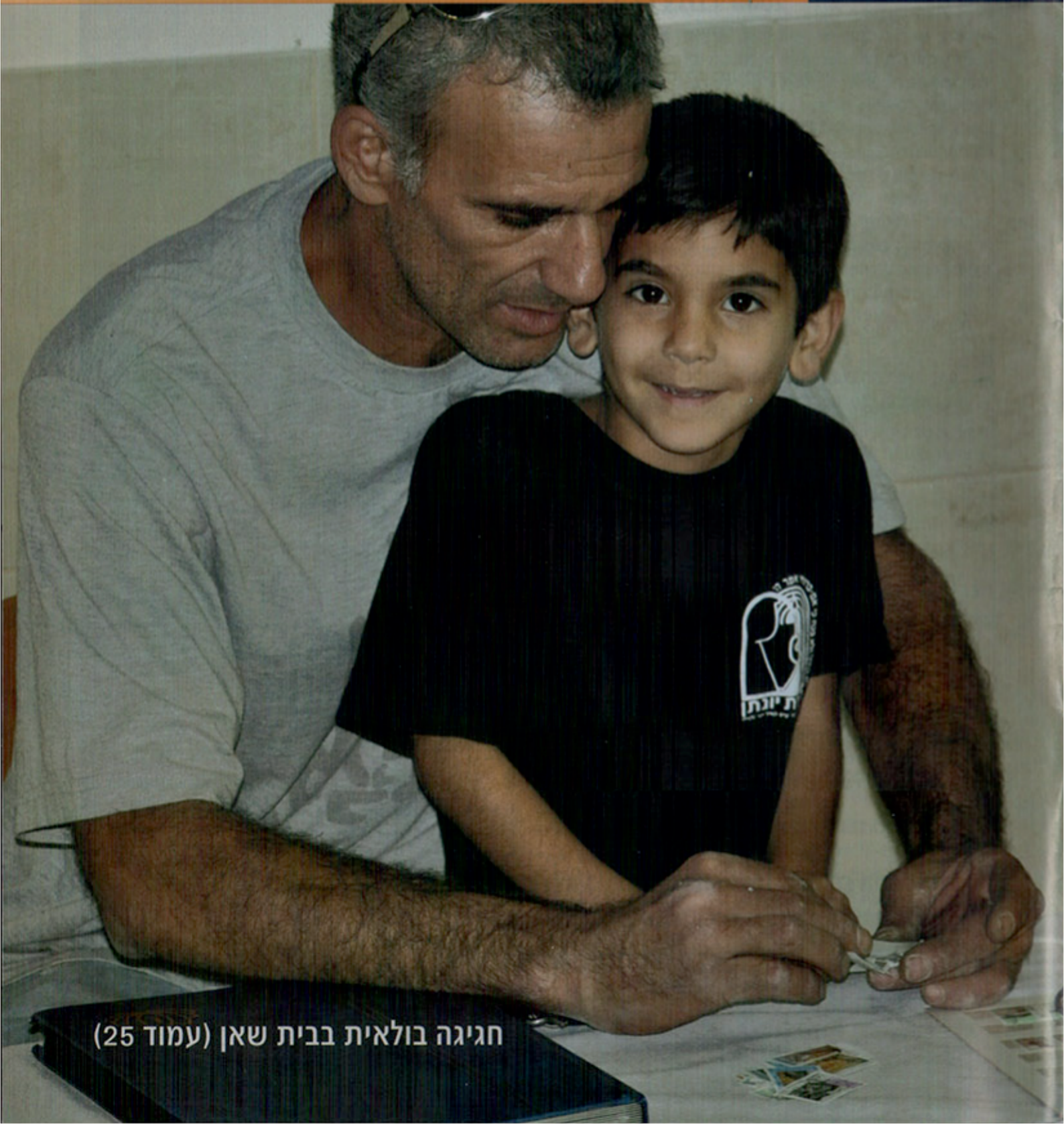

מגזין הבולאים בישראל

שובל

גליון מס' 74 • חשוון תשס"ט • נובמבר 2008 • המחיר: 30 ש"ח

חגיגה בולאית בבית שאן (עמוד 25)

כנס יום הבולאות ה-22

מלון שרתון תל-אביב, רח' הירקון 115 תל-אביב.

23 בדצמבר 2008

בתוכנית:

09:00 - 10:00	הרשמה וחלוקת דף המזכרת למשתתפים / קפה ועוגה
10:00 - 10:15	ברכות
10:15 - 10:45	טקס הופעת בול יום הבולאות - מכתבים עתיקים.
10:45 - 11:00	מכתבים עתיקים בארץ ישראל - משה רימר
11:00 - 10:45	הענקת תעודת בולאי השנה ומדלית הקסטר
11:00 - 11:10	הענקת פרס מעצב הבול היפה לשנת 2007
11:10 - 11:50	החוג הבולאי שלי - יגאל נתנאל
11:10 - 11:50	"אבני דרך בתולדות הדואר של א"י" - אוסף אלכסנדר - צבי אלוני
11:50 - 12:00	מעטפה עם בול חצוי מבוואריה - עו"ד אלי וובר
12:00 - 12:10	בולי שירות, ישראל 1951 - ד"ר אדי לייבו
12:10 - 13:00	מנהל השירות הבולאי - מר ירון רצון: הנפקות 2009 שאלות ותשובות
13:00 - 14:30	ארוחת צהרים חגיגית
14:30 - 14:45	הכרזת תוצאות משאל הבול היפה והחותמת המוצלחת לשנת 2008
14:45 - 15:30	המחקר בתימאטיקה: מסע דואר המזחלות הבינלאומי הראשון - עו"ד אריק שוורץ
15:30 - 16:00	הדואר המצרי בב"ש הכבושה 1948 - פרופ' שאול לדני

החניה בחניון המלון: 30 ₪ לכל היום, על בסיס מקום פנוי.

**דמי ההשתתפות: 120 ₪ לחברי ההתאחדות
180 ₪ לאורחים מהארץ ומחו"ל, שאינם חברים.**

דמי ההשתתפות כוללים ארוחת צהרים חגיגית, קפה, שתייה וכיבוד קל.

כל משתתף יקבל דף מזכרת של הכנס, המונפק רק ב- 500 עותקים.

במקום תפעל נקודת מכירה של השירות הבולאי. ניתן יהיה להשיג תוויות מס"ד עם אזכור הכנס, חותמת אירוע של הכנס ודף מזכרת מיוחד המונפק ב- 500 עותקים. ההתאחדות תמכור במקום ספרות מקצועית בהנחות גדולות.

ההשתתפות מחייבת הרשמה מוקדמת במשרדי ההתאחדות

ת.ד. 4523 ת"א 61045, טל': 03-6295547 שלוחה 101.

(אין אפשרות להגיע ללא הרשמה מוקדמת)

התאחדות
בולאי
ישראל

גליון מס' 74

חשוון תשס"ח - נובמבר 2008

מחיר: 30 ש"ח

מנוי שנתי: 100 ש"ח

בהוצאת התאחדות בולאי ישראל
מען המערכת לפניות ולמנויים:

ת"ד 4523, ת"א 61045

טל': 03-6295547

פקס: 03-5259716

E-mail: ipf@netvision.net.il

<http://www.israelphilately.org.il>

מנכ"ל: טיבי יניב

עורך ראשי: משה רימר

עיצוב גרפי: א. אורן הפקות דפוס

הפקה: א. אורן הפקות דפוס

שרדות רוטשילד 109, ת"א

תוכן העניינים

- 4 • הנפקות חדשות בארץ
- 6 • מכתבים מהעבר
- 8 • חותמות מן התנ"ך
- 14 • קבוצת "השליחים"
- 19 • בולי הפאת-לאו
- 24 • בדרך ללטרון
- 25 • חגיגה בולאית בבית שאן
- 28 • ספרים חדשים בספרייה
- 30 • חותמות דואר ישראל

**תרום בולים
לחוגי הנוער**

- לקבל הגנה במקרה של סכסוך הקשור ברכישות בחנויות בולים או במכירות פומביות.
- השתתפות בתשלום מוזל באירועים שנתיים דוגמת כנס יום הבולאות, הועידה השנתית, יום הנוער, יריד בולאי.
- סיוע בארגון תערוכות בולים מקומיות.
- זכות לבחור ולהיבחר למוסדות ההתאחדות.

חובות:

- תשלום דמי חבר שנתיים.
- לקדם הבולאות בארץ, לפי יכולתו.
- לשמור על כללי התנהגות בולאית נאותה.
- להחליף/למכור/לקנות בולים ביושר והגינות.

חובב בולים, היה גם אתה חלק מהבולאות המאורגנת. התוודע לפעילויות ולחידושים המקומיים והעולמיים בתחום הבולאות, התעדכן בערך המסחרי והבולאי של אוספך, התחל להתחרות כמציג בתערוכות, למד כיצד לשמור על בולייך מפני פגעי הטבע, צור קשר עם אספנים בחו"ל ובארץ. כך תגדיל את הנאתך מהתחביב הנהדר הזה, תחביב המלכים ומלך התחביבים, הבולאות.

התאחדות בולאי ישראל נוסדה עוד לפני הקמת המדינה, ואחרי שינויים במבנה הארגוני שלה היא כיום עמותה רשומה כחוק ובעלת תקנון המתפרסם באתר האינטרנט שלה. (המתעניין בחברות אשר אין לו גישה לאינטרנט יוכל לקבל עותק של התקנון בדואר).

ההתאחדות דואגת לקידום הבולאות בארץ ולשם כך היא מסייעת להקמת אגודות מקומיות ומתמחות ארציות ועוזרת בתפקודם השוטף, מארגנת חוגי נוער, מקיימת אתר אינטרנט, מוציאה לאור דו ירחון, מפעילה ספריה בולאית ציבורית, מארגנת תערוכות עולמיות, בינלאומיות, לאומיות ונוספות, כולל מקומיות וירידים. היא חברה באיגוד הבולאות העולמי ובאיגוד הבולאי האירופי, היא דואגת להדרכת מציגים, הכשרת שופטים בכל הרמות והכשרת מדריכי חוגי בולאות, ודואגת לפרסום ספרות בולאית.

הב"י הקימה ביחד עם חברת הדואר קרן לעידוד הבולאות, ובמסגרתה מתאפשר מימון הפעילות לקידום הבולאות בישראל. רוב התקציב מקורו כמובן בחברת דואר ישראל, אך בנוסף למימון חיוני שיתוף הפעולה עם השירות הבולאי של חברת הדואר. במסגרת שיתוף פעולה זה מקיימת התאחדות בולאי ישראל התייעצויות קבועות עם השירות הבולאי, הנעזר בה רבות בכל פעילויותיו. הב"י מסייעת לשירות בנושאים מקצועיים בולאיים, דוגמת חברות בוועדה הציבורית לתכנון בולים ולבחירת העיצוב, מסייעת לשירות הבולאי בארגון השתלמויות סגלי הוראה בנושא הבולים.

ההתאחדות חברה בוועדה הציבורית לניהול המוזיאון לתולדות הדואר והבולאות ע"ש אלכסנדר שבמסגרת מוזיאון ארץ ישראל. בארץ פועלים כעשרים וחמישה מועדונים לאספנים מבוגרים ועוד מספר חוגי נוער. המועדונים והחוגים מקיימים מפגשים קבועים בנושא הבולאות. בנוסף פועלות מספר אגודות ארציות המתמחות בתחומי איסוף מיוחדים. גופים אלו מאוחדים תחת קורת הגג של התאחדות בולאי ישראל

חברות בהתאחדות היא חברות אישית, וניתן לממשה באחת משתי דרכים:

1. ישירות, ע"י מילוי הטופס המתפרסם בגיליון זה ומשלוח דמי חבר.
2. באמצעות חברות באחת האגודות החברות בהתאחדות, שמשמעותה מילוי טופס הרשמה לאותה אגודה, החייבת להיות עמותה רשומה כחוק, ותשלום דמי החבר לאותה אגודה. סכום דמי החבר שונה בין אגודה לאגודה, וכך גם התקנונים שלהם. החברים באגודות אלו חותמים גם על טופס חברות דומה להתאחדות בולאי ישראל, אך אינם משלמים דמי חבר נוספים להתאחדות.

זכויות החברים המאוחדים בהתאחדות בולאי ישראל:

כל אספן חבר התאחדות זכאי:

- לקבל לביתו עותק של עיתון שובל, מגזין הבולאים בישראל, (6 פעמים בשנה) ללא תשלום נוסף.
- זכות להשתתף כמציג ישראלי רשמי בתערוכות בולים, בארץ ובעולם.
- זכות שימוש בספריית ההתאחדות בת"א המנויה על עשרות כתבי עת וקטלוגים בולאיים מכל העולם. ההשאלה הנה גם באמצעות הדואר.

בקשה להתקבל כחבר בהתאחדות בולאי ישראל

אני החתום מטה מבקש בזה לקבלני כחברה/ בעמותת התאחדות בולאי ישראל, ומתחייב בזה לציית לתקנות והחלטות העמותה, הוועד הפועל וההנהלה.

אני מצהיר/ה כי אזרחותי ישראלית ו/או אני תושב/ת ישראל ובוגר/ת.

כן מתחייב/ת אני לשלם את דמי החבר המגיעים ממני במועדם, כפי שייקבע מידי פעם, כל זמן חברותי בעמותה, אלא אם כן אחליט לפרוש מן העמותה, מכל סיבה שהיא, ואז אודיע על כך בכתב הנהלת העמותה.

שם _____ ת' לידה: _____

ת' זיהוי: _____

מען: יישוב, רחוב ומספר בית: _____

טלפון בית: _____ טל' נייד: _____

פקס: _____ דוא"ל: _____

כתובת למשלוח דואר: _____

תאריך: _____ חתימה: _____

ניתן לצלם את הטופס, או להעתיקו בכתב יד, ולשלוח בצירוף 100 ש"ח דמי חבר לשנה לכתובת: התאחדות בולאי ישראל, ת"ד 4523, ת"א 61045. טל: 03-6295547

ניתן לשלוח המחאה אישית, המחאת דואר, או מזומן (לא מתקבלים תשלומים בכרטיסי אשראי).

17/12/2008

TAGLIT – BIRTHRIGHT ISRAEL

תגלית

2.80	11.20	11.20	11.20	11.20	ש"ח 5.60	1984
		13.20				מי"ר

17/12/2008

ANCIENT LETTERS

מכתבים עתיקים

0.80	3.20	3.20	3.20	3.20	ש"ח 1.60	1985
1.20	4.60	4.60	4.60	4.60	ש"ח 2.30	1986
4.30	17.00	17.00	17.00	17.00	ש"ח 8.50	1987
6.30	24.80	24.80	24.80	24.80		סידרה
		26.80				מי"ר

תוויות ביול

סימה

8/12/2008

חג המולד 2008

6.00	ש"ח 1.60	40ב
------	----------	-----

6/11/2008

60 שנות ידידות בין ישראל לצרפת - הנפקה משותפת
60 YEARS OF FRIENDSHIP BETWEEN ISRAEL AND FRANCE – JOINT ISSUE

0.80	3.20	3.20	3.20	ש"ח 1.60	1980
1.90	7.60	7.60	7.60	ש"ח 3.80	1981
2.70	10.80	10.80	10.80		סידרה
		12.80			מי"ר

17/12/2008

GALEI ZAHAL

גלי צה"ל

1.20	4.60	4.60	4.60	ש"ח 2.30	1982
		6.60			מי"ר

17/12/2008

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה - סקר מפקד האוכלוסין 2008
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS – 2008 POPULATION CENSUS SURVEY

0.80	3.20	3.20	3.20	ש"ח 1.60	1983
		5.20			מי"ר

גיליון חריג – גלי צה"ל

בול גלי צה"ל הונפק לכבודה של תחנת הרדיו הצבאית, שהחלה את שידוריה ביום 24 בספטמבר 1950. בשנים הראשונות שידור גלי צה"ל בעיקר לאוזני החיילים, אולם מאז מלחמת יום הכיפורים החלה התחנה לשדר 24 שעות ביממה, והרחיבה בהדרגה את מעגל המאזינים לה. בשולי הגיליון החריג של בול גלי צה"ל מפורטת שורה ארוכה של תוכניות, המייצגות את לוח השידורים המגוון של גלי צה"ל, ושל הערוץ הנוסף שהיא מפעילה, גלגל"צ.

התוכניות של גלי צה"ל: בוקר טוב ישראל, נכון להבוקר, מה בוער, המילה האחרונה, עושים צהרים, יש עם מי לדבר, ארבע אחרי הצהרים, חמש בערב, רצועת הביטחון, ציפורי לילה, קולה של אמא, האוניברסיטה המשודרת, בילוי נעים, עושים ספורט, שעה היסטורית, ספרים רבתיי ספרים, שאלות אישיות. התוכניות של גלגל"צ: אחד אחד, מתגלגלים, המקור, מדינה בדרך, קולות החיילים, הקצה, שתיקת הכבישים, סוף שבוע רגוע.

סלון בולאי בפריז

ישראל וצרפת הנפיקו שני בולים משותפים לציון מלאת 60 שנה לטיסה המסחרית הראשונה, שהתקיימה בין חיפה ופריז בעיצומה של מלחמת העצמאות.

הבול הראשון מתאר את מטוס איר פרנס מדגם DC3 שהמריא מחיפה ביום 11 ביוני 1948, והבול השני מציג את נחיתת המטוס בפריז ביום המחרת, 12 ביוני 1948. בשני הבולים מוצגת מעטפה שנשלחה בטיסה זו, ועליה מוטבעת חותמת מיוחדת.

מר רפי לבנת סייע רבות בארגון ההנפקה המשותפת ובעיצוב הבולים.

טקס ההנפקה נערך במסגרת הסלון הבולאי ה-62 שהתקיים בפריז. באירוע נכחו אישים רבים, כשאת ישראל מייצגים שגריר ישראל בצרפת, מנכ"ל חברת הדואר מר אבי הוכמן, מנהל השירות הבולאי מר ירון רצון, הגברת יעל קושקש, והח"מ.

לרגל האירוע הנפיק השירות הבולאי דף מזכרת, שחולק לאורחים שנוכחו בטקס הפתיחה. עשרות מסגרות ובהן תצוגות הקשורות עם בולאות ישראל הביאו להתעניינות בנושא.

הסלון הינו אירוע שנתי בהשתתפות עשרות סוחרים ושירותים בולאיים מאירופה והמושבות לשעבר של צרפת. אלפי אספנים מכל רחבי צרפת הגיעו לסלון, והמסחר היה ער מאד למרות האירועים הכלכליים בעת האחרונה.

אנו יכולים רק לקנא במספר הגדול של סוחרים, רובם מצרפת, ובחומר הבולאי המגוון שמוצג שם: בולים חדשים וישנים, מכתבים מסחריים מודרניים, וכמובן פריטים יקרים.

מוטי קרמנר

מכתבים מן העבר

מכתבים עתיקים, שהתגלו בחפירות ארכיאולוגיות באתרים שונים ברחבי ישראל, שופכים אור על מאורעות העבר, ועל שיטות הכתיבה והעברת המסרים בדורות הקודמים

מאת: משה רימר

מבוא

שאיפתו של כל ארכיאולוג היא לגלות ממצא כתוב בחפירות אותן הוא מנהל. ממצא שכזה מאפשר לחוקר בן ימינו "לשמוע" את דבריהם של אנשי העבר בלשונם שלהם, בעוד שמציאת חפצים דוממים מחייבת את החוקר להסתפק בפרשנות מודרנית של משמעות החפצים.

ומבין כל סוגי הממצאים הכתובים, מקווה הארכיאולוג כי יתמצל מזלו וימצא ארכיון של מכתבים, או אפילו מכתב בודד.

מה כל כך טוב במכתבים דווקא?

כאשר הסופר מחבר יצירה ספרותית, או כאשר מצווה השליט לחרוט כתובת ציבורית על לוח אבן, הם חושבים במרבית המקרים על האופן בו יקראו את הדברים בעתיד. כתבים מסוג זה מיועדים לפאר את מעמדו של השליט ולהנציח את זכרו לדורות הבאים. במקרים רבים אין משקפים הדברים את האמת ההיסטורית, אלא את הדרך בה בחר הכותב להציג את המציאות.

לא כך הם הדברים כשמדובר במכתבים.

מטרת המכתב היא להעביר מסר מידי לידעתו של הנמען, או לבקש דבר מה לביצוע מידי. הכותב מתייחס לרוב לאירועים שהתרחשו זה עתה, כותב לעיתים על נושאים פעוטים וחסרי חשיבות, מתלונן על צרות היום יום, ומשתבח בהצלחותיו.

כותב המכתב שולח אותו אל נמען מסוים, ומנסח אותו על פי כללי הנימוס המקובלים. הכותב מתחנף אל נמען הבכיר ממנו במעמדו, ולעיתים כותב בטון רודה ומצווה לנמען הכפוף אליו.

מסיבות אלו ואחרות מהווים המכתבים את אחד הכלים החשובים ביותר העומדים לרשות חוקר ההיסטוריה בבואו לצייר את תמונת המציאות בדורות עברו. דווקא כותב המכתבים, המשיח לפי תומו ומתאר את המציאות בימיו, משקף בסבירות גבוהה יותר את המצב האמיתי.

מי כתב מכתבים בעולם העתיק?

מרבית התושבים שחיו ברחבי האימפריות של המזרח הקדום לא ידעו קרוא וכתוב. כתב החרטומים של מצרים וכתב היתדות של מסופוטמיה היו קשים מאוד ללימוד, ורק מעטים יכלו להקדיש את הזמן הרב שנדרש על מנת לרכוש מיומנות זו. מרבית הסופרים הוכשרו על ידי הכהנים במקדשים, והם אלו שכתבו את המכתבים וקראו אותם בפני הנמענים.

מרבית הכותבים נמנו עם בני המעמד השליט, שכלל את המושלים

ופקידיהם. ככל שגדלה האימפריה כך נזקק המלך ליותר ידיעות ודיווחים מן המושלים המחוזיים, דבר שגרר יצירת מערכת שיטתית של כתיבת דוחות והעברתן לידיעת הממשל המרכזי.

עסקי המסחר הבינלאומי, שרווח בין חלקי העולם העתיק, חייב את הסוחרים להתכתב באופן שוטף, להודיע על הצורך בסחורות מסוג מסוים, ולדון בהעברת התשלום עבור סחורה שסופקה למזמין.

המצאת כתב האלפבית אפשר להרחיב את שורות אלו שיכלו ללמוד קרוא וכתוב, וידועים מספר מקרים בהם התגלו מכתבים שנכתבו על ידי פשוטי העם, ככל הנראה בתיווכם של סופרים מומחים. אחד המכתבים החשובים מסוג זה התגלה באזור חוף פלמחים שמדרום לתל אביב, ובו מופיעה פנייתו של פועל פשוט המתלונן בפני המושל על מנהל העבודה שלו, שלא שילם לו את שכרו ואף גזל את בגדו.

סופר מצרי כותב מכתב תוך שהוא כורע בתנוחה אופיינית. הוא כותב בעזרת מכחול עשוי קנה על יריעת פפירוס. בחגורתו נעוץ הקלמר, בו הוחזקו המכחולים וגושי הדיו היבשים, אותם נהוג היה להרטיב במים על מנת לכתוב.

על איזה חומרים כתבו מכתבים?

את המכתבים נהוג היה לכתוב על חומרי הכתיבה הזולים והזמינים ביותר שעמדו לרשות הכותב. לא היה כל טעם לשלם עבור חומרי כתיבה יקרים, מאחר והמכתבים לא נועדו להשתמר מעבר לפרק הזמן שנדרש על מנת להעבירם לידי הנמען.

חומר הכתיבה הנפוץ ביותר במצרים העתיקה היה הפפירוס. המדובר ביריעה אותה יצרו מגבעולים של גומא הפפירוס הצומח בשפע לאורך גדות הנילוס. המצרים סחרו ביריעות של פפירוס, ומכרו אותו בכל רחבי העולם העתיק.

בארץ ישראל נהוג היה לעשות שימוש בשברים של כלי חרס כחומר לכתיבת מכתבים ורשימות קצרות. כלי חרס יוצרו בכמות גדולה מאוד לשימוש יום יומי, וכאשר הם נשברו, לא הייתה כל אפשרות לתקנם.

ציור קיר שהתגלה בקבר במצרים, ובו מתאר שליח רשמי המוסר מכתב לפקיד הגבוה (ככל הנראה מדובר בקברו של אותו פקיד, שטרם לתאר את התפקיד הרם בו החזיק בחייו).

מן המכתבים שהתגלו בלכיש ניתן ללמוד כי בממלכת יהודה של המאה השביעית לפני הספירה התקיים ככל הנראה שירות דואר ממלכתי, אשר הפעיל סבב יומי קבוע בין המבצרים הצבאיים שבשולי הממלכה. מפקדי הצבא נדרשו להשתמש בשירות זה על מנת להעביר את המסרים שלהם, ולשלוח רץ מיוחד רק במקרים חריגים.

סדרת בולי מכתבים עתיקים

הסדרה החדשה, אותה הנפיק השירות הבולאי לרגל יום הבולאות 2008, מציגה שלושה מכתבים מתקופות שונות. המדובר במכתבים חשובים המייצגים תקופות מפתח בהיסטוריה של ארץ ישראל, ומציגים שיטות כתיבה וחומרי כתיבה אופייניים לתקופתם. יש לקוות כי לסדרה זו יהיה המשך, וכי השירות הבולאי יוסיף ויאיר את תולדות הדואר של ארץ ישראל.

נהוג היה לאסוף את השברים הגדולים של כלי החרס, ולכתוב עליהם בדיו בעזרת מכחול דק.

לרוב נהגו לכתוב על הצד החיצוני של כלי החרס, שהיה חלק ומעובד יותר, ורק אם התארכו הדברים המשיכו לכתוב גם על הצד הפנימי, המחוספס יותר.

לעובדה זו יש חשיבות, מאחר והדיו שנכתב על הצד המחוספס השתמר במצב טוב יותר, ובמקרים רבים יש ביכולת החוקרים לקרא רק את סופם של הדברים אותם כתב שולח המכתב.

באזור מסופוטמיה, לאורך נהרות הפרת והחידקל, נהוג היה להשתמש בלוחות של חומר יבש למחצה כחומר כתיבה. את המכתב נהגו לחרוט על הלוחות בעזרת מוט בעל חוד משולש, תוך שימוש בסימני כתב הידועים בשם "כתב היתדות". כאשר יבש החומר והתקשה, ניתן היה לשלוח את המכתב אל הנמען.

למזלם של הארכיאולוגים התגלו מספר ארכיונים גדולים בארמונות שחרבו בשריפה גדולה. לוחות החומר התקשו באש הלוהטת, והפכו ללוחות חרס שנשמרו היטב.

חומר כתיבה נוסף ששימש את אנשי מסופוטמיה היו יריעות קלף העשויות מעורות של בהמות. חומר זה נשמר פחות טוב מאשר לוחות החרס, ורק מעט ממנו שרד עד ימינו.

שני סופרים ממסופוטמיה עוסקים בכתיבה. הראשון מטביע את סימני כתב היתדות על לוח חומר קטן בעזרת מוט מחודד, בעוד השני כותב בדיו על יריעת עור משתלשלת בעזרת מכחול העשוי קנה.

כיצד הועברו המכתבים ליעדם?

הקמת שירות הדואר הראשון מיוחסת לכורש, מלך פרס, שמלך במאה השישית לפני הספירה. בתקופה שקדמה לכך הועברו המכתבים על ידי שליחים מיוחדים, שמונו על ידי השליטים והפקידים הרשמיים.

עדויות על פעילותם של שליחים כאלו נמצאו בארכיונים הקדומים. המלכים שמינו את השליחים נהגו להפקיד בידם מכתב המאשר את היותם בשליחות רשמית, ובצירוף בקשה שלא לעכב אותם בדרכם. באופן זה הועבר, ככל הנראה, המכתב מאוגרית (המופיע בסדרת בולי מכתבים עתיקים) אל נציגו של מלך מצרים שישב בעיר אפק.

תודה על תרומת בולים לנוער

- אלכסנר אהרון, מירושלים.
- משה קול-קלמן, מקיבוץ להב.
- יעל ואמנון אביסף, מקרית אונו.
- זינגר עירית, מחדרה.
- רובינשטיין דינה, מתל אביב.
- הדי חילו, מתל אביב.
- אלון גילמור, מנתניה, לזכרו של יחזקאל בר שביט.

תודה על תרומת ספרים לספרייה

- מירון לם, מקרית אונו.
- רם רן, מבאר שבע.

חותמות מן התנ"ך

במאמר מקיף, המסכם שנים רבות של מחקר ואיסוף, סוקר המחבר שורה ארוכה של מקומות יישוב בעלי שמות הלקוחים מן התנ"ך, ומציג את מגוון הסיבות שהובילו את תושבי המקום להעניק שם זה ליישובם.

מאת: פרופ' אברהם בלום

הרחבתי מעט את ההגדרה וכללתי באוסף גם את ביתוליה (המוזכרת בספר החיצוני יהודית), וכן שלושה מקומות בארץ ישראל - נצרת, בית־סֶדָה (בית חסדא או שיבוש של בית סעידה) ובית־עניה (בית-עניה שעל מורדות הר הזיתים) - שהיו קיימים כבר בזמן התנ"ך, אולם מוזכרים רק בברית החדשה. בחרתי לכלול באוסף גם מקומות בודדים שבשם מופיע הביטוי "יהודי" או "ישראל", אך לא מקומות על שם קדושי הכנסייה.

BETULIA (בתוליה), קולומביה

בתי דואר מקומיים

מובן מאליו שלא לכל כפר יש סניף דואר, ובמאמר הזה אני מתייחס בעיקר ליישובים בהם יש בית דואר העושה שימוש בחותמת מקומית הכוללת את שם היישוב. באוסטרליה, למשל, רוב המקומות בעלי שם תנ"כי הם צְבָרִים של משקים חקלאיים ואין להם בית דואר.

מספרם של בתי הדואר, המשתמשים בחותמת מיוחדת משלהם, הולך ומצטמצם משנה לשנה, מאחר ומרבית שירותי הדואר עוברים להחתמת דברי הדואר במרכזים אזוריים. לא מעט בתי דואר, מהם ביקשתי וקיבלתי חותמת בשנות ה-50 וה-60 של המאה העשרים, כבר לא מחתימים את הדואר בעצמם. רבים מהם נסגרו או שהם מטפלים רק בחלוקת הדואר הנכנס.

חוקרים בודדים עסקו עד כה בטופונומיה של מקומות בעלי שם שמקורו בתנ"ך. אמנם בארצות הברית ובדרום אפריקה פורסמו מחקרים, בהם נבדק אם שם המקום נבחר בהקשר עם התנ"ך או לא, אולם גם במחקרים אלה לא עסקו החוקרים בשאלה כיצד ומדוע קיבלו היישובים את השם התנ"כי.

מה הוא 'מקום תנ"כי'?

בבואנו לעסוק במקומות 'תנ"כיים', יש צורך להגדיר מה נכלל במושג הזה. האם נתמקד במקומות הנזכרים באחד מ-24 ספרי התנ"ך, או נרחיב את היריעה ונכלול גם מקומות שהעולם הנוצרי רואה כתנ"כי (biblical)? רוב האספנים של בולי תנ"ך בעולם נוהגים לצרף לאוסף שלהם בולים המזכירים שמות הן מן התנ"ך "שלנו" והן מן "הברית החדשה". עם זאת, ההחלטה מה לכלול במושג "מקום" (או בית דואר) תנ"כי היא במידה רבה סובייקטיבית.

אני בחרתי לכלול באוסף חותמות הדואר שלי מקומות ומושגים המוזכרים בתנ"ך, גם אם הם לא נמצאים בארץ ישראל. מקומות דוגמת בבל, גושן, ננוה, שושן או פלמיֶרָה (היא תדמור התנכית, שנבנתה על ידי שלמה המלך, ונמצאת בשטח סוריה של היום).

BABYLON (בבל), ניו יורק

בני אדם אוהבים לתת שמות

הרצון להעניק שם לכל תופעה הוא תכונה אנושית בסיסית, המוזכרת כבר בפרק השני של ספר בראשית בפסוק "ויקרא האדם שמות...". בתנ"ך מסופר כיצד נתנו אבותינו שם מתאים לכל בור מים שחפרו, ולעיתים לפעמים אף שינו שם קיים, על מנת להתאימו למצב משתנה.

תכונה זו בולטת מאוד גם בקרב מהגרים. כך לדוגמה, כאשר הגיעו ההולנדים לחוף המזרחי של אמריקה הצפונית והקימו יישוב חדש, הם קראו לו ניו-אמסטרדם, על שם בירת מולדתם. הבריטים, שהשתלטו על המקום, שינו את השם וקראו לו ניו-יורק, לכבוד הדוכס מיורק, אחיו של מלך אנגליה באותם הימים.

שמות מן התנ"ך

בכל העולם יש יישובים הנושאים שמות של מקומות ואישים אותם רצו המייסדים להנציח.

מהגרים שעזבו את אירופה כדי למצוא מקום בו יוכלו לחיות לפי השקפתם הדתית, נתנו למקום מושבם החדש שם מן התנ"ך. מסיבה זו ניתן למצוא בארצות הברית ובארצות אחרות שקלטו מהגרים פרוטסטנטים מן העולם הישן, ריכוז גבוה יחסית של מקומות יישוב ואתרים גיאוגרפיים שמקור שמם הוא מן התנ"ך.

שונים הם הדברים באמריקה הלטינית, שאליה היגרו בעיקר נוצרים קתולים. אלו העדיפו לתת למקומות בהם התיישבו שם של קדוש או קדושה.

חקר השמות

הטופונומיה היא ענף מדעי מיוחד העוסק בחקר שמות מקומות, תפוצתם ומקורם האטימולוגי (הלשוני). למרבה הצער רק

הדמויות חשובות בעיני הבונים החופשיים, וכדי להכריע בוויכוח הזה, החליטו לזרוק מטבע... ומלך צור זכה.

כאשר נאלץ סייך אמריקאי במדינת וורמונט ללון בחיק הטבע והשתמש באבן ככרית, הוא נזכר שגם יעקב אבינו היה במצב דומה, וקרא למקום **בית-אל**.

BETHEL (בית אל), וורמונט

הגנרל הבריטי לורד אַמְהֶרסט, שלחם בשנת 1757 נגד הצרפתים והאינדיאנים, עצר את צבאו למנוחה ביום שבת באתר מסוים במדינת ניו יורק. המקום זכה לקבל את השם Sabbath-day point. (אגב, בישוב זה שימש לימים כמנהל הדואר בנימין פרנקלין, אחד האבות המייסדים של ארה"ב).

הכפר Bible Grove (חורשת התנ"ך) באילינוי, ארה"ב, קיבל את שמו לאחר שהמתיישבים מצאו באחד מעצי הסביבה ספר תנ"ך, שהושאר שם ככל הנראה על ידי צוענים.

העיירה Samson באַלְבַּמָּה קיבלה את שמה כאשר חיפשו ככורת עצים "אחד כמו שמשון". חקלאי בניו-ג'רסי אסף יבול רב בשנים

שלושה מן היישובים היהודיים שהוקמו בקנזס נקראו בשם תנ"כי: באר שבע, חברון וגלעד. ההתיישבות היהודית בארצות הברית לא האריכה ימים.

קבוצה מספר 2: המקום קיבל את שמו הודות לאסוציאציה עם התנ"ך.

בכפר **בֶּבֶל** בוויילס התגוררו משפחות רבות שדיברו שפות שונות. מצב זה הזכיר לתושבים את הסיפור המקראי על מגדל בבל, וכך קיבל הכפר את שמו.

בשנת 1568 גילה הספן הספרדי אֵיבֶרו דֶה-מֶנְדֶּנָה קבוצת איים בדרום האוקיינוס השקט, ומצא בהם זהב. הוא חשב שזה המקור ממנו הביא שלמה המלך את הזהב לבניית בית המקדש, וקרא למקום בשם "איי שלמה".

חותמת רשמית של משרד החינוך והתרבות של איי שלמה, המאשר זכות למשלוח דואר רשמי ללא ביול נוסף.

העץ יוקה Yucca breviflora קיבל את שמו העממי באנגלית Joshua Tree מן המורמונים שהגיעו לקליפורניה ונתקלו בעץ המניף את ענפיו כלפי מעלה. העץ נראה בדמיונם כמו יהושע בן נון, המניף את ידיו ומצביע על הכיוון אל הארץ המובטחת. בעקבות העץ, הוענק השם ליישוב ולפארק לאומי בקליפורניה.

היישוב **בוּעַז** בוויסקונסין קיבל את שמו מן הבונים החופשיים, שעל פי אמונתם "בוּעַז" (שהיה אחד העמודים בבית המקדש) מסמל כוח.

במדינת מיין יש יישוב הנקרא בשם **חירם**, ולדברי התושבים התנהל ויכוח בין אנשי המקום לגבי הדמות שעל שמה נקרא היישוב. חלק אמרו כי המדובר בחירם מלך צור, בעוד אחרים אמרו כי הכוונה לחרש נחושת שסייע בבניית המקדש, שגם שמו היה חירם. שתי

באזור הכפרי "אבן-עזר" שבאוסטרליה, לשם דוגמה, היה בית דואר שפעל למעלה ממאה שנים, משנת 1863 ועד 1976, אך הוא נסגר, כמו רבים אחרים, מטעמי יעילות.

קטגוריות של מקומות תנ"כיים

לא כל מקום ששמו נשמע כלקוח מן התנ"ך אמנם קיבל אותו בהקשר תנ"כי. למעשה, אפשר לחלק את בתי הדואר 'התנ"כיים' לחמש קבוצות, כאשר הגבול ביניהן לא תמיד ברור.

קבוצה מספר 1: המייסדים (או מי שקבעו את שם המקום) היו דתיים וחיפשו בתנ"ך שם מתאים.

קטגוריה זאת היא הנפוצה ביותר, והיא אופיינית ליישובים רבים שנוסדו על ידי נוצרים פרוטסטנטים, שלא יכלו לחיות בארצות מוצאם לפי אמונתם, והיגרו לארצות הברית. כאשר הגיעו למקום שבו החליטו להתיישב, פתחו את ספר התנ"ך וחיפשו שם מתאים לנוף שסביבם. היו גם מקרים בהם פתחו המתיישבים את התנ"ך באופן אקראי, ובחרו בשם שנקרה לעיניהם. כך קיבלו שני יישובים במדינת ניו-יורק, את שמם - "גלבע" ו"הר סיני".

MOUNT SINAI (הר סיני), ניו יורק

בקבוצה הראשונה נכללים גם מקומות שקיבלו את שמם התנ"כי על שם כנסייה או קפלה שהייתה קיימת עוד לפני שהמקום קיבל מעמד של יישוב עצמאי. גם במקרים האלה, המוטיבציה לבחירת השם התנ"כי הייתה דתית.

בין המתיישבים שהיגרו לארה"ב היו גם יהודים, שהקימו יישובים בעשר מדינות של ארה"ב: אורגון, ארקנסו, דקוטה הצפונית, דקוטה הדרומית, יוטה, לואיזיאנה, מישיגן, ניו ג'רסי, ניו יורק, קולורדו וקנזס.

קבוצה מספר 3: המקום קיבל את שמו התנ"כי על שם המקום ממנו באו המתיישבים.

לעתים קרובות מעניקים מהגרים למקום ההתיישבות החדש שלהם את שם המקום ממנו באו, מבלי לדעת מדוע ניתן שם זה ליישוב המקורי. לא אחת, כאשר חקרתי מדוע נקרא מקום בשם תנ"כי, קיבלתי תשובה שהמתיישבים באו מיישוב אחר שנשא את אותו שם תנ"כי, ושמו עליו ממניעים דתיים.

כדוגמה לכך יכולה לשמש כנען (Canaan) במדינת קונטיקט. עוד בזמן השלטון הקולוניאלי, בשנת 1731, הוכרז על אזור כנסייתי בשם כנען. כאשר הקימו מהגרים הולנדיים בשנת 1738 כפר בסמוך לכנסייה, קיבל גם הכפר את השם כנען. באותה תקופה, שזכתה לכינוי "ההתעוררות הגדולה", הוענקו למקומות רבים שמות תנכיים.

בשנת 1759 עברו מספר משפחות מכנען שבקונטיקט למדינת ניו-יורק, וקראו גם למקום היישוב החדש בשם כנען.

שבע שנים מאוחר יותר יצאה קבוצה שנייה מכנען שבקונטיקט, והפעם לניו-המפשייר. גם הם קראו למקום התיישבותם החדש בשם כנען.

אנשי קבוצה שלישית, שהגיעה עד ורמונט, ייסדו גם הם מקום יישוב חדש וקראו לו בשם כנען.

בשלושת המקרים האלה לא ידוע אם השם כנען נבחר על מנת לשמר את שמו של המקום ממנו באו (זאת המסורת ביישובים אלה) או אולי גם מייסדי היישובים החדשים בחרו בשם כנען בגלל זיקתו התנ"כית. בכל מקרה, למקומות האלה יש קשר, ולו עקיף, לתנ"ך.

קבוצה מספר 4: המקום נושא שם של אתר המופיע בתנ"ך, אבל אין לו קשר ענייני לתנ"ך.

בכל המדינות של ארצות הברית, פרט להוואי, קיים מקום הנקרא בשם עדן. אין זאת אומרת בהכרח שכולם קשורים לגן העדן התנ"כי, ובחלק ניכר מן המקומות נקבע השם לזכר מישהו ממשפחת Eden.

ידועים גם מקרים בהם קיבל היישוב את שמו התנ"כי עקב שיבוש לשוני.

המקרה של Bern-Bethlehem

בית לחם, הוא שמו רובע בעיר ברן בירת שווייץ, וסיפורו אופייני לקבוצה זו.

לקרא ליישוב על שם פושע, יזם בשנת 1876, במסגרת חגיגות המאה לארה"ב, את שינוי שם המקום. באספת התושבים הוצעו שמות שונים, ובסופו של דבר נבחר השם **בעולה** (הביטוי האלגורי שבו השתמש הנביא ישעיהו כאשר התכוון לציון, אחרי גאולתה) שזכה לשני קולות יותר מההצעות האחרות.

וכבר אמר הסופר רוברט לואי סטיבנסן: "אין אזור בעולם שבו שמות המקומות כה פואטיים, מלאי הומור וצבעוניים כמו בארצות הברית."

Israelite Bay באוסטרליה המערבית קיבלה את שמה בשנת 1863, כאשר משפחת דמסטר מצאה כי האזור מתאים למרעה. הם קראו למפרץ ולמקום Israelite Bay "לכבוד השחורים", שבת האבוריגינים בשם דדשוניה, שנהגו למול את בניהם "בדומה ליהודים". בעבר שכנו במקום תחנת טלגרף ודואר חשובים.

בקווינסלנד שבאוסטרליה יש נהר הנקרא Jordan, על שמו של אחד המתיישבים. כאשר תושבים מיישוב חדש ישבו על גדות הנהר, התלוצץ אחד מהם ואמר שאם לנהר אפשר לקרוא Jordan, אפשר לקרוא ליישוב החדש יריחו. הצעתו התקבלה.

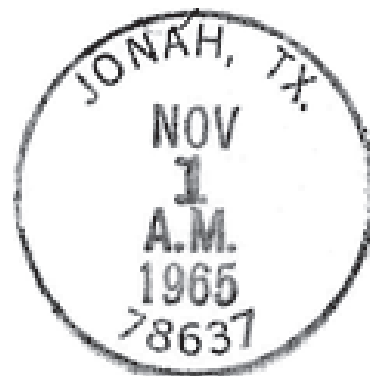
טובות ומכר אותו כאשר היו שנים של רעב. בעקבות כך קראו לאותו מקום ניו-איג'יפט (מצרים החדשה).

יש מקומות שבמבט ראשון קשה לקשר את שמם לתנ"ך, אבל בבדיקה מעמיקה יותר מתגלה הקשר.

כזה הוא השם של שַבֶּתָה (Sabetha) בקנזס. הוא נוצר משיבוש של המילה שבת, ונקרא בשם זה כי המייסדים נחו בשבת מעבודתם.

אנשי Water Valley (עמק המים) בטקסס חיפשו שם חדש לכפר שלהם. כל השמות שעלו בדיון לא זכו להתקבל על דעת הרוב. בשלב מסוים במהלך הדיון אמר אחד הנאספים "This must be a Jonah", כלומר: זה דיון שמביא מזל ביש. אז עלתה ההצעה: "למה לא נקרא למקום Jonah"? וכך עשו.

בקולורדו שבארה"ב יש מקום שנקרא **בעולה**. שמו הראשון של היישוב היה Mace's Hole (החור של מייסי), והוא נקרא על שם חואן מייסי, פושע מקסיקני שהיה גנב סוסים ידוע לשמצה. בשנת 1873 נפתח ביישוב בית דואר, שקיבל כמובן גם הוא את השם מייסי'ס הול.

הכומר המקומי, שחשב שאין זה ראוי

בעיר האוסטרית Judenburg ("עיר היהודים") התקיימה בימי הביניים קהילה יהודית גדולה, ובדגל המקומי משולב ציור של הכובע אותו חייבים היו היהודים לחבוש בימי הביניים. שם היישוב Saul שבאנגליה אינו קרוי של שם המלך שאול, אלא מהווה שיבוש של המילה sallow שפירושו ערבה צהבהבה.

בארה"ב יש מקומות רבים בשם Akron, אך לאף אחד מהם אין קשר לעקרון התנ"כית. לרוב מדובר במקומות גבוהים (akron ביוונית).

בדומה ל"עקרון", יש מקומות נוספים הנשמעים כאילו נלקחו מהתנ"ך, אך למעשה מקור השם משפה זרה: הכפר Azur (אזור) בצרפת אינו נמצא ב-Côte d'Azur, אך בכל זאת קיבל שם שמו, שפירושו "תכלת", בגלל מיקומו על שפת הים.

עירת הסקי Arabba שבהרי הדולומיטים האיטלקים, נקראת בשפת לדין, המדוברת במקום, רָבָה - ואין לה קשר לערבה בנגב. גם השם Lydd מזכיר מקום ארץ-ישראלי (לוד), אבל למעשה מקור השם במילה הסאקסית Hlyda.

בספרדית נקראת בית לחם Belen, ובדרך כלל מקומות בשם בֶּלֶן נקראו כך לזכר בית לחם שבתנ"ך. בלן שבמיסיסיפי, לעומת זאת, זכה בשמו לזכר הצלחת צבא ארה"ב בקרב נגד כוחותיו של אנטוניו סנטה-אנה על יד ה-Belen Gate, אחד השערים של העיר מקסיקו. (השער עצמו נקרא ככל הנראה על שם בית לחם שבתנ"ך).

גם העיירה **שילה** שבאווהיו לא נקראת כך לזכר שילה התנכית, אלא לזכר הניצחון של גנרל גרנט ליד שילה שבטֶנְסִי.

בדרום אפריקה יש מקום שנקרא Bethal, ולכאורה ניתן לחשוב שזהו שיבוש של בית-אל. אולם החוקר רייפר (Raper) גילה שהמקום נקרא על שמו של שתי הנשים של המתישב הראשון של המקום, אליזבת' ואלידה (Eliza) beth and Al(ida).

גם לעיירה Samaria (שומרון) שבמיסיסיפי אין קשר לשומרון או לשומרונים. לפי המסורת, אנשי המקום נהגו לומר: "נלך לביתם של Sam and Mary כדי לשיר", ומכאן התפתח השם Samaria.

בארצות הברית יש שני מקומות בשם Ono, ולשניהם אין קשר לבקעת אונו. אונו שבקליפורניה קיבל את שמו מכורים סינים, שעבדו שם, Onoville-I במדינת ניו-יורק נקרא

כך שלבית לחם ליד ברן אין קשר לבית לחם בארץ הקודש ולכן חיפש תירוץ להפסקת ההחתמה המיוחדת בחג המולד? כאשר פניתי לפני שנתיים שנית לדואר שווייץ, ענו לי מהארכיון ההיסטורי של הדואר שלא ידוע להם מדוע הפסיקו בזמנו את השימוש בחותמת.

מאז שהחליט הדואר השוויצרי לחדש את השימוש בחותמת חג המולד המיוחדת בבית לחם שליד ברן, מונפקת כל שנה מעטפה מיוחדת, ועליה בול צדקה למען הנוער. מדי שנה מחליפים את עיצוב המעטפה ואת צורת החותמת, הנמצאת בשימוש למספר ימים בלבד.

אין זה מקרה שניציגי הדתות השונות בשווייץ (נוצרים, יהודים, מוסלמים, בודהיסטים, והינדו) ייסדו בשנת 1993 בבית לחם השוויצרי אגודה בשם "שולחן עגול של הדתות", כדי לטפח את הדיאלוג בין הדתות. כעת דנים בהקמה של "בית הדתות" שצריך לקום ברובע ברן-בית לחם.

שיבוש של ביטויים משפות אחרות

במקרים רבים ניתן לאתר את מקורו של שם היישוב, הנראה לכאורה כשם מן התנ"ך, בשיבוש של מילה שמקורה בשפה זרה.

העיירה Jerichow בגרמניה קוראת לעצמה "עיר המנזר", אך השם בא מהשפה הסלבתית, ופירושו מבצר.

בגרמניה יש יישוב בשם Israelsdorf, אבל אין לו שום קשר עם ישראל או עם יהודים. הכפר נקרא כך, ככל הנראה, על שם אלה מן המיתולוגיה הנורדית ששמה Isern Hel.

Villejuif, פרבר של פריס, אינו "עיר יהודית". השם נובע כנראה מווילה של עשיר גלזר-רומאי בשם Juveus IX Juveus. לעומת זאת,

בדצמבר 1956 הכניס הדואר השוויצרי לשימוש חותמת מיוחדת לכבוד חג המולד. החותמת כללה ציור של מלאך המודיע על הולדתו של המשיח הנוצרי.

החותמת החדשה, בה השתמשו רק בסניף דואר אחד, Bern-Bethlehem, זכתה לפופולאריות רבה, והדואר בשווייץ המשיך להנפיק מדי שנה, לקראת חג המולד, חותמת מיוחדת עם ציור שונה מסיפור החג.

בנובמבר 1961 הודיע הדואר בפרסום הרשמי שלו כי: "השנה אנו נאלצים לוותר על פתיחת נקודת דואר מיוחדת בבית-לחם ליד ברן, כי המקום שבו היה סניף הדואר, כבר לא עומד לרשותנו וגם לא נמצא מקום מתאים כתחליף. לכן מתבטל גם השימוש בחותמת המיוחדת."

התירוץ לא משכנע, כיוון שבשנת 1978 חידשו את השימוש בחותמת חג המולד בבית-לחם ליד ברן, והתחילו להשתמש באוטובוס ששימש כדואר נייד. נקודות דואר ניידות היו בשימוש הרבה לפני 1961, ולא ברור למה לא השתמשו בפתרון זה בשנים שבין 1961-1978.

כאשר שאלתי את מנהל הדואר של בית לחם על מקור השם של המקום, הוא העביר את המכתב שלי להנהלה הכללית של הדואר, וזו לא התעצלה וברירה את הנושא בארכיון של קנטון ברן. התברר שלא קיימים מסמכים רשמיים מהם ניתן ללמוד על מקור השם. ההיסטוריון של הארכיון העלה סברה כי המדובר ביצירה מפי העם, "שלעולם לא היה חסר דמיון וכושר המצאה", כפי שציין. התושבים של הפרבר היו עניים וכנראה היו צריכים לבקש נדבות (betteln בגרמנית) ומכאן הקשר לבית לחם.

הייתכן שמישהו בהנהלת הדואר ידע על

כשישים שנה לפני שהבאר נחפרה. הכתבה הסתיימה בשאלה: אולי בכל זאת קיבל המקום את שמו מהירדן המקורי? כעבור כמה ימים שב בעל הטור המקומי של הקובנטרי איבינג טלגרף וכתב, שבספר שחיברה Mary Dormer Harris נמצא ציטוט ולפיו קבוצת יהודים מצאו מקלט בקובנטרי במאה ה-13. כמו כן התגלה שמחבר בשם Cole כתב ב-1467 שהבית ליד הבאר היה שייך בעבר ליהודים.

לפי עדויות אלה, סיכם עורך הטור במקומו, "סביר שהמקום קיבל את שמו התנ"כי בגלל התושבים היהודים שגרו שם".

כיצד ניתן לדעת מדוע וכיצד קיבל מקום את שמו התנ"כי?

רק במחקרים בודדים נבדק אם המקומות בעלי שמות תנ"כיים אכן קיבלו את שמם בהקשר תנ"כי, עוד פחות מכך עסקו החוקרים בסיבה למתן השם. בשנת 1987 פרסם P.E. Raper מילון ובו שמות של המקומות בדרום אפריקה, תוך ציון המקומות הנושאים שם שמקורו כנראה בתנ"ך או בברית החדשה. בשנת 1993 הוסיף נפתלי קדמון מהאוניברסיטה העברית בירושלים לרשימה של ריפר מקומות רבים נוספים. שני החוקרים השתמשו באינדקס הגיאוגרפי הרשמי (gazetteer), ובדקו אם שם המקום אכן מופיע בתנ"ך או בברית החדשה כמושג גיאוגרפי. הם לא בדקו מדוע מקום מסוים קיבל את שמו התנ"כי. ברשימותיהם נכללו מקומות כגון Dan ו-Danville, אך על פי שהמקום נקרא על שם אדם פרטי בשם דן. כגיאוגרפים, כל שהיה להם חשוב הוא לוודא שהשם דן מופיע בתנ"ך, לא רק כשם של אחד מבני יעקב, אלא גם כשם של נחלה. Lotte Davis הרכיבה בשנת 1995 רשימה

על שמם יישוב, אין זה הופך אותו לתנ"כי. לפחות מחצית מן המקומות בארצות הברית הנקראים בשם Jordan, נקראו על שם אחד המתיישבים הראשונים שזה היה שם משפחתו, ללא קשר לנהר הירדן. בארצות הברית יש כ-60,000 תושבים ששם המשפחה שלהם Jordan.

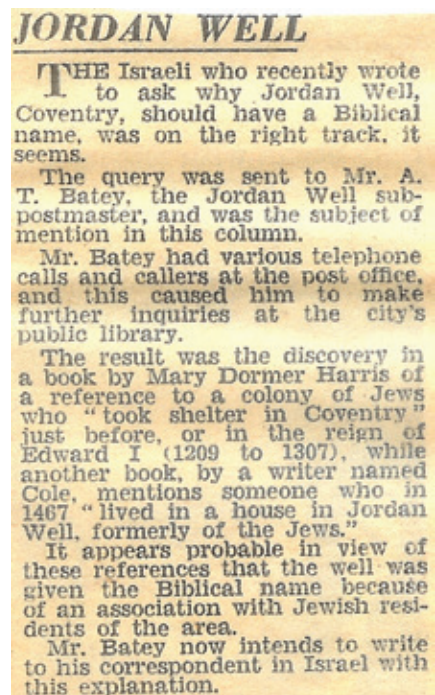
שאלה של מחקר

לעיתים מתברר בעקבות בדיקה מעמיקה ששמו של יישוב אותו ייחסו למקור שאינו תנ"כי, שונה ממה שחשבו וניתן לאתר את מקורותיו בתנ"ך.

כזה הוא המקרה של Jordan Well, בו הייתי מעורב.

במרכז העיר קובנטרי שבאנגליה יש רובע בשם Jordan Well (באר הירדן) ובו סניף דואר הנושא אותו שם.

בשנת 1961, כשפניתי למנהל הדואר בשאלה לגבי המקור של השם הזה, עוררה השאלה שלי דיון ציבורי. בעל טור בעיתון המקומי The Coventry Evening Telegraph מצא שראש העיר השני של קובנטרי, Jordan Shepey, חפר בשנת 1347 באר ליד ביתו, ובעקבות זה קראו לבאר ולרחוב על שמו. ואולם, מוסיף אותו עיתון, "החברה האנגלית לשמות מקומות" גילתה כי השם Jordan Well מוזכר כבר במסמך משנת 1274,

כך, לפי מסורת מקומית, כי באספה לקביעת שם היישוב ענו הנוכחים על כל הצעה במילים: "Oh, no!"

להיטותם הרבה של הבולאים אספני היודאיקה לאתר חותמות עם שמות תנ"כיים בכל העולם, הביאה לכך שאפילו בעיתון הרציני Holy Land Philatelist פורסמו בשנים 1956 עד 1959 חותמות מחלק מן המקומות המצוטטים לעיל תחת הכותרת "איה ארץ-ישראל". ניתן למצוא כמה מעטפות עם חותמות אלה כשהן מוצגות בבית התנ"ך כסימן לתפוצה העולמית של התנ"ך.

קבוצה מספר 5: המקום נושא שם של אדם המופיע בתנ"ך, אבל אין לו קשר ענייני לתנ"ך.

על שם מי נקראים היישובים בעלי שם פרטי המופיע בתנ"ך?

חוקר הלשון האמריקאי הדגול מֶנְקוֹן חילק את שמות המקומות בארה"ב לשמונה קבוצות, והעריך שהמקומות הנושאים שם של אדם מהווים את הקבוצה הגדולה ביותר. רוב המקומות בעלי שמות פרטיים שמקורם בתנ"ך, נקראו על שם מייסד המקום או על שם דמות ציבורית אותה ביקשו אנשי היישוב להנציח, מבלי שלאותם אנשים הייתה כל זיקה לתנ"ך.

כך, למשל, נמנה היהודי אהרון לוי בין החלוצים שייסדו יישוב חדש בפנסילבניה. הוא תרם שטח אדמה לבניית כנסייה ולבית קברות, וכאות הוקרה קראו למקום על שמו

Aaronsburg.

כדוגמה נוספת ניתן להציג שלושה יישובים בארה"ב, הנקראים בשם Danville (עירו של דן) ושקיבלו את שמם על שם שלושה אנשים שאין להם קשר לתנ"ך. בפנסילבניה היישוב נקרא על שם הסוחר דניאל מונטגומרי, בורמונט, על שם הגנרל הצרפתי Duc d'Anville, ובמערב וירג'יניה, על שם דן רוק, שהיה מנהל הדואר הראשון במקום.

במערב וירג'יניה יש מקום שנקרא Saulsville, אבל אין כל קשר לשם של היישוב עם שאול המלך. מייסדי היישוב השתייכו למשפחת Sauls.

הקביעה מה תנ"כי ומה כבר לא היא סובייקטיבית. מיליונים של אנשים בעולם קיבלו מהוריהם שם פרטי כגון יעקב, יוסף, דן או דניאל, מבלי שחשבו על התנ"ך או אפילו לא ידעו מה מקור השם. לדעתי, אם קוראים

כיצד להשיג חותמות מבתי דואר זרים?

אחד הנושאים עימם נאלצתי להתמודד הייתה השאלה כיצד לשלם מראש עבור דברי הדואר המוחתמים אותם ביקשתי לקבל ממנהלי בתי הדואר הזרים.

בתחילה נהגתי לשלוח גלויות עם תשובה משולמת למנהלי בתי דואר עם שם תנ"כי, וביקשתי שיחתימו את גלויות התשובה וירשמו בכמה שורות מדוע נקרא המקום, בשם תנ"כי וכיצד קיבל את שמו.

כאשר עברו שרותי הדואר בעולם למיון מכאני, הם חששו שהגלויות "הכפולות" גרמו לצרות במיון האוטומטי. מסיבה זו החליט איגוד הדואר העולמי בשנת 1969 להפסיק את השימוש בגלויות עם תשובה משולמת. גם בתקופה בה הונפקו גלויות עם תשובה משולמת גיליתי לא אחת כי פקיד דואר רבים לא ידעו כיצד להתייחס לבולים הזרים, וכיצד להחתימם אותן.

עם ביטול הגלויות נאלצתי לעבור ולהשתמש בשוברי תשובה בינלאומיים, דבר שעבור גלויות עם תשובה משולמת מראש לא היה צריך לשלם יותר ממחיר הגלויה, הרי ההתחשבות בין הארצות השונות באמצעות מרכז איגוד הדואר העולמי שבשווייץ ייקרה מאוד את שוברי התשובה הבינלאומיים.

בארצות הברית משלמים עבור שובר תשובה בינלאומי \$2.10, ואילו כאשר פודים שובר בדואר מקבלים בול שערכו רק 94 סנט. גם בארץ משלמים עבור שובר תשובה כמעט כפליים ממחיר דמי הדואר לאירופה.

כנראה שהטיפול בשוברי התשובה מהווה עול על מנהלים של סניפי דואר קטנים. במהלך השנים היו כאלה שהחזירו לי את השובר וכתבו שהם מעדיפים להוסיף בולים מלטפל בשוברים (שכנראה לא הכירו).

בארצות רבות ממוקמים סניפי דואר של יישובים קטנים לעתים קרובות בחנויות, ומי שמטפל בדואר הוא החנווני המקומי שאינו מכיר את ההוראות לפרטי פרטים.

למרות העלות הגבוהה והקשיים המנהליים, שובר תשובה בינלאומי הוא עדיין האמצעי הטוב ביותר, אם רוצים למנוע מצב בו המשיב למכתבנו יאלץ לשאת בהוצאות משלוח התשובה.

דואר. כאשר הנהלת הדואר של ארץ מסוימת מפרסמת רשימה של כל בתי הדואר במדינה ומאפשרת לרכוש את הרשימה, החיפוש נעשה קל בהרבה.

לצורך המחקר שלי כתבתי למנהלי הדואר וביקשתי שיכתבו לי מהו מקור שמו התנ"כי. ביקשתי שאם הסיבה אינה ידועה להם, שיעבירו את שאלתי להיסטוריון מקומי, אם יש כזה. לא כל המנהלים של בתי הדואר השיבו לי, וכעבור כמה שנים חזרתי על שאלתי, בתקווה שהפעם פנייתי תגיע למנהל דואר אדיב יותר. לפעמים קיבלתי תשובות קצרות מאוד ("אינני יודע"). אבל היו גם מנהלי דואר שפירטו ואפילו שלחו לי תצלומים מספרים על תולדות המקום, ובהם תיאור מפורט מדוע וכיצד קיבל המקום את שמו התנ"כי. מידע רלבנטי קיבלתי גם מאגודות היסטוריות אזוריות או מקומיות.

לפעמים, גם החברה ההיסטורית המקומית, שאלה פנית, לא יכלה לענות על השאלה מדוע העיר שלה קיבלה את שמה. כך למשל היה כאשר חקרתי אודות Palmyra בפנסילבניה. העיר נוסדה בשנת 1760 על ידי רופא בשם Johannes Palm, שהיה אחד הפרוטסטנטים האדוקים שהיגרו מגרמניה לארה"ב. לכבוד ד"ר פלם קראו למקום Palmstown. בשנת 1804, כאשר נפתח סניף דואר במקום, הוא עדיין נקרא בשם זה. בארכיון המקומי לא נמצאו מסמכים המעידים מתי ומדוע שינו את שם המקום לפלמיר (תדמור התנ"כית). ייתכן שפרנסי העיר, "אשר לא ידעו את יוסף" אבל שמעו על פלמיר, מצאו לנכון להחליף את שם המקום. (ואגב, פלמיר שפנסילבניה נמצאת במחוז לבנון).

יש גם מקרים שבהם ויתרו התושבים על שם תנ"כי לטובת שם אחר.

במדינת אוהיו היו ארבעה יישובים בשם **שילה**. בשניים מהם היה בית דואר, והדבר גרם בלבול רב בחלוקת הדואר. באחד משני היישובים החליטו התושבים להחליף את שם המקום, ובחרו בשם הַלְנָה - לכבוד בתו של המייסד. היישוב השני בשם שילה נקרא בעבר שְלֵם (על שם ירושלים), והשם הוחלף לשילה, לזכר קרב מפורסם במלחמת האזרחים, שהתנהל ליד שילה בטנסי.

כך יצא שדווקא היישוב, שאין לו קשר ישיר לתנ"ך, שמר על השם התנ"כי.

של מקומות בעלי שם תנ"כי בארצות הברית. היא השתמשה בעיקר באינדקס הגיאוגרפי וברשימת בתי הדואר, ושלחה שאלון לכל הערים והכפרים שברשימה. אחרי שמחקה מהרשימה את המקומות שקיבלו שם לזכר אדם פרטי (קטגוריה 5 במאמרי), נשארו 384 מקומות בעלי שם תנכי, ב-47 מדינות בארצות הברית. משום מה היא לא הזכירה שגם באלסקה יש **בית-אל**, עיירה של 5,800 תושבים, ובה בית דואר בן יותר ממאה שנה.

רק במונטנה ובהוואי אין מקומות בעלי שם תנ"כי. ברשימה של דיוויזיית נמצאים לפחות 107 מקומות ששמן קשור בתנ"ך, אבל אין להם בית דואר. היא כללה ברשימתה רק שמות שנמצאים ב-24 ספרי התנ"ך, אבל משום מה לא לקחה בחשבון את 34 המקומות הנקראים Salem (שָלֵם), שם קיצור נפוץ לירושלים.

דייבס בדקה רק אם שם של מקום מופיע בתנ"ך, ולא חקרה מדוע וכיצד קיבלו המקומות את שמם. עד כמה שידוע לי, לא פורסמו מחקרים דומים בארצות אחרות.

היום, ניתן לאתר ברשת **האינטרנט** מידע רב על יישובים שונים בעולם (בתנאי שיש להם אתר הכולל גם נתונים על ההיסטוריה המקומית).

כאשר התחלתי לאסוף חותמות תנ"כיות, לפני יותר מיובל שנים, פניתי למנהלי הדואר במקומות בעלי שם תנ"כי, שעל קיומם נודע לי במקרה. מאוחר יותר השתמשתי באינדקס של אטלסים, וכך יכולתי להגיע לערים גדולות יחסית, שלהן סביר שיש בית

קבוצת "השליחים"

בעקבות בדיקה של שמונים מכתבים, אשר הועברו על ידי קבוצת "השליחים" בחיפה במהלך מלחמת העצמאות, התגלו מספר טיפוסים של חותמות ובולים

מאת: צביקה אלוני

מבוא

מהלך החודשים הראשונים של מלחמת העצמאות הייתה העיר חיפה נתונה במצב של חוסר סדר. קרבות התנהלו בין הלוחמים היהודים והערבים שהתבצרו בשכונות השונות, והשלטון הבריטי בעיר צמצם את פעילותו למינימום שנדרש על מנת להבטיח את דרכי הנסיגה שלו מארץ ישראל.

אחד השירותים שנפגעו היה שירות הדואר של המנדט, שהתבסס בחלקו הגדול על פקידים ערביים. על רקע מציאות זו החלה לפעול בחיפה קבוצת יזמים פרטית שהקימה בתחילת ינואר 1948 שירות העברת מכתבים וחבילות בתוך גבולות העיר.

תיעוד הפעילות של קבוצת "השליחים"

בשנת 1951 פרסם עו"ד ישראל עמיקם חוברת צנועה, ובה סיכם את המחקר שערך אודות פעילותה של קבוצת "השליחים". בחוברת זו, אותה הקדיש לזכר בנו בועז שנפל במלחמת העצמאות, תיאר המחבר את הדרך בה התחקה אחר תוצרי הפעילות של שירות הדואר הפרטי,

והביא מספר דוגמאות של בולים, חותמות, מעטפות וטיפוסים ששימשו את אנשי קבוצת "השליחים".

המחקר החדש

במאמר זה מובא סיכום של בדיקה מקיפה, במהלכה בדקתי כשמונים מעטפות שונות שמקורן בשירות הדואר של קבוצת "השליחים". למעשה נבדקו כל המעטפות שהצלחתי להגיע אליהן, בצילומים או במקור.

ממצאי הבדיקה עולה כי על המעטפות הודבקו ארבעה סוגים שונים של בולים, שניים בעלי ערך נקוב של 15 מיל, ושניים בעלי ערך נקוב של 20 מיל. בנספח א' מופיעה טבלה המפרטת את סוגי הבולים ואת ההבדלים ביניהם.

תעריפי הדואר

כפי שכתב עו"ד עמיקם, תעריפי הדואר של השליחים למשלוח מכתב רגיל היו 15 מיל בגבולות הדר הכרמל, ו-20 מיל למקום מרוחק יותר. דמי המשלוח של מכתבים רשומים היה כפול מזה של מכתב רגיל, כלומר 15+15 או 20+20.

בדפי הפנקסים של "מקור הספר" (אחד הסניפים שקבלו דואר עבור קבוצת השליחים) אשר נבדקו, נמצאו תעריפי דואר בערכים של 15, 20, 30, ו-40 מיל. לא נמצא ולו אזכור אחד לתעריף של 35 מיל (15+20). עם זאת, נמצאו מספר מכתבים הנושאים ביול של 15+20. ממצאי הבדיקה, בפירוט סוגי הבולים והחותמות ששימשו לכל תעריף, מופיעים בטבלה המסכמת שבנספח ד'.

ממצאי הבדיקה

- מעט מאוד מכתבים הוחתמו על ידי חותמת א'.
- כל המכתבים הרשומים המבויילים 15+20, שהכתובת שעליהם הודפסה במכונת כתיבה, נכתבו באותה מכונת כתיבה.
- כל המכתבים המבויילים 15+20, ביולו בבולים מסוג 2, והוחתמו בחותמת ג'.
- כל המכתבים המבויילים בבולים מסוג 2 (רשומים או רגילים), הוחתמו באמצעות חותמת ג'.
- כל המכתבים המבויילים בבולים מסוג 1 (רשומים או רגילים), הוחתמו באמצעות חותמת א' או חותמת ב'.
- בכל הצילומים שבחוברת, שכתב עו"ד עמיקם, מופיעים רק בולים מסוג 2, ורק חותמות מסוג ג'.
- צילום המעטפה המופיעה בחוברת אינו תואם למעטפה המקורית (ראה נספח ג').

נספח א': הבולים

בול בערך נקוב של 20 מיל

סוג 1:

- קיים בצבע אחד (סגול).
- ידוע על תווית מסוג אחד.

סוג 2:

- קיים בצבע אחד (סגול-אדום).
- ידוע על תווית מסוג אחד.

ההבדלים בין הסוגים:

- סוג הפונט שונה (ראה את האות "ל").
- הרווח בין 20 ו-1 מיל גדול יותר בבול מספר 2.
- צורת הגרשיים שונה בין שני הסוגים.
- צבע הבולים שונה.

בול בערך נקוב של 15 מיל

סוג 1:

- קיים בשני צבעים (אדום וסגול).
- ידוע על שלושה סוגים של תוויות.

סוג 2:

- קיים בצבע אחד (סגול).
- ידוע על תווית מסוג אחד.

ההבדלים בין הסוגים:

- סוג הפונט שונה (ראה את האות "ל" והספרה "5").
- המספר 15 בבול מסוג 2 אינו צמוד לתחתית השורה.
- הרווח בין 15 ו-1 מיל גדול יותר בבול מספר 1.
- צורת הגרשיים שונה בין שני הסוגים.

נספח ב': החותמות

חותמת א'

כיתוב בארבע שורות:
נמסר / ע"י / "קבוצת השליחים" /
חיפה

חותמת ב'

כיתוב בארבע שורות:
נמסר / ע"י / "קבוצת השליחים" /
חיפה טל. 2302 קפה ריגה

מאפיינים מיוחדים

- מסגרת עבה ושבורה.
- האות "ה" במילה חיפה נראית כמו "ד".
- הגרשיים השמאליים במילה "השליחים" מתחת לגובה השורה.

חותמת ג'

כיתוב בארבע שורות:
נמסר / ע"י / "קבוצת השליחים" /
חיפה טל. 2302 קפה ריגה

מאפיינים מיוחדים

- מסגרת דקה ואחידה.
- האות "ה" במילה חיפה שלמה.
- הגרשיים השמאליים במילה "השליחים" מעל לגובה השורה.

נספח ג': מעטפה לדוגמה

המעטפה העליונה

מאוספו של מר איתמר קרפובסקי

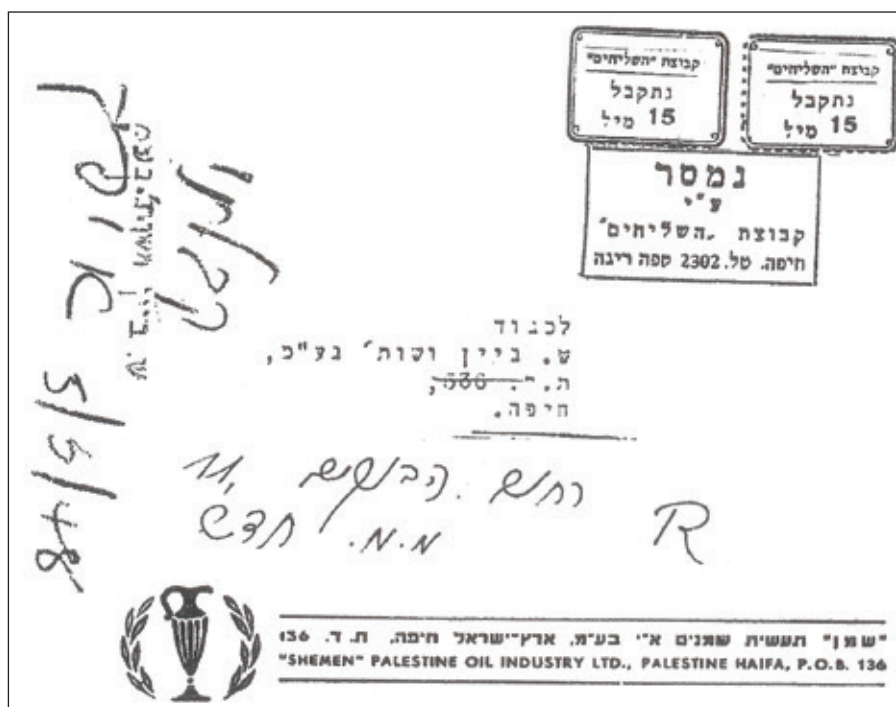
המעטפה התחתונה

צילום המופיע בחוברת שהכין עו"ד ישראל עמיקם ז"ל

ההבדלים

במבט ראשון שתי המעטפות נראות זהות לחלוטין, אולם בבדיקה מעמיקה ניתן להבחין בשורה של הבדלים:

- הבולים המודבקים על המעטפה התחתונה הם מסוג 2, בעוד שעל המעטפה העליונה מודבקים בולים מסוג 1 (שים לב למיקום של המספר 15 יחסית לתחתית השורה).
- החותמת המוטבעת על המעטפה התחתונה היא מטיפוס ג' (שים לב למיקום הגרשיים בצד השמאלי של המילה "השליחים"), בעוד שעל המעטפה העליונה מוטבעת חותמת מטיפוס ב'.
- השוואה קפדנית בין שתי המעטפות תגלה הבדלים רבים נוספים בפרטים הרשומים בכתב יד על המעטפות.
- נראה שהמעטפה התחתונה הוכנה כדוגמה, בהתבסס על המעטפה העליונה. ניכר כי נעשה מאמץ ליצור חיקוי קרוב ככל האפשר למקור.

נספח ד': טבלה מסכמת

הבולים שבשימוש					סוג החותמת	התעריף
ללא ביול	20 מיל סוג 2	20 מיל סוג 1	15 מיל סוג 2	15 מיל סוג 1		
				3	ללא חותמת	15 מכתב רגיל בהדר הכרמל (20 מעטפות)
				5	חותמת א'	
				6	חותמת ב'	
			6		חותמת ג'	
		2			ללא חותמת	20 מכתב רגיל מחוץ לאזור (31 מעטפות)
		2			חותמת א'	
		24			חותמת ב'	
	3				חותמת ג'	
				2	ללא חותמת	15 + 15 מכתב רשום בהדר הכרמל (כפל מחיר) (7 מעטפות)
				2	חותמת א'	
				6	חותמת ב'	
			4		חותמת ג'	
					ללא חותמת	20 + 20 מכתב רשום מחוץ לאזור (4 מעטפות)
					חותמת א'	
		8			חותמת ב'	
					חותמת ג'	
					ללא חותמת	20 + 15 תעריף לא מובן (12 מעטפות)
					חותמת א'	
					חותמת ב'	
	12		12		חותמת ג'	
					ללא חותמת	ללא ביול (7 מעטפות)
1					חותמת א'	
6					חותמת ב'	
					חותמת ג'	

בולי הפאת-לאו

תנועת הגרילה הקומוניסטית האנטי-מלוכנית בלאוס

ממלכת לאוס נפלה קורבן למלחמה הבין גושית בין מזרח למערב ולמדיניות ההתפשטות הסובייטית. בעל כורחה הפכה למעורבת במלחמה שבין וייטנאם לזאת, פעלה בה תנועת הפאת-לאו הקומוניסטית, שחתרה להפלת השלטון המלוכני. בשנות פעילות התנועה, הונפקו על ידה בולים לשימוש בשטחים שהיו בשליטתה.

מאת: ד"ר אלי מועלם

את תנועת הגרילה פאת-לאו (Pathet Lao) – "ארץ הלאו".

בין המגויסים היה קייסון פומוויהאן (Kaysone Phomvihane) שעמד אחר כך בראש המפלגה הקומוניסטית, מפלגה שהייתה סודית ולא חוקית, והכוח הלוחם שלה הפך לסמל ההתנגדות הלאית. תנועת הפאת-לאו ניצלה את חולשת הצרפתים וההתנגדות בצרפת למלחמה, והשתלטה בסיוע וייטנאם על שטחים נרחבים בצפונה של לאוס, ובעיקר על הפרובינציות פונגסאלי והואפאן (Phongsally and Huaphan).

באוקטובר 1953, בעקבות ההסכם הפרנקו-לאי, קיבלה לאוס עצמאות מלאה. הסכם זה לא קבע מי יהיה השליט בלאוס, ובכך החל מאבק על השליטה בין שלוש קבוצות: השמאל, הנייטרליסטים והימין – בראשותם של שלושת הנסיכים: סופאנוונג, סובאנה פומה ובון אום (Boun Oum).

הרקע למאבק

ממשלת הלאו-איסארה הגולה תכננה להמשיך את המאבק בצרפתים וב"בובות הלאיות", כפי שחבריה כינו את שליטי ממלכת לאוס. בשנת 1949 חברו מספר מחברי ממשלת הלאו-איסארה בראשות הנסיך סופאנוונג (Souphanovong), לתנועת הוייט-מין הוייטנאמית הקומוניסטית.

חברי הלאו-איסארה הלא קומוניסטיים, בראשות הנסיך הנייטרליסטי סובאנה פומה (Souvanna Phouma), התנגדו למהלך זה מחשש שיפכו לכלי שרת בידי הוייטנאמיים. דבר זה הוביל לקרע בתנועה ולתפרקותה. חברי הקבוצה הלא קומוניסטיים חזרו ללאוס, וסובאנה פומה הועמד בראש ממשלתה לאחר שהביע תמיכה במשטר.

שנה לאחר מכן, גייס הוייט-מין את הקומוניסטים הלאיים והקים את תנועת הניאו-לאו-איסארה (Neo Lao Issara) – "החזית הלאית החופשית" בראשות סופאנוונג,

שלהי הקולוניאליזם הצרפתי

החל ממחצית המאה ה-19 היה נתון אזור הודו-סין, שכלל את לאוס, תחת כיבוש צרפתי שנמשך עד למחצית המאה העשרים. השלטון הצרפתי העניק ללאוס מידה מסוימת של אוטונומיה ומשפחת המלוכה המשיכה למשול, אם כי עם סמכויות מוגבלות.

כיבוש יפני קצר בשנת 1945, לקראת סוף מלחמת העולם השנייה, קטע את רצף השלטון של הצרפתים. היפנים הכריזו על לאוס כמדינה עצמאית, ועם כניעתם הקים הנסיך פטסאראט (Phetsarath), מנהיג התנועה האנטי-צרפתית לאו-איסארה (Lao Issara, "לאו החופשית"), ממשלה שניסתה למנוע את חזרת הצרפתים והדיחה את המלך הפרו-צרפתי סיסאוואנג וונג (Sisavang Vong). כוחה הצבאי של ממשלה זו היה חלש מידי, וכאשר חזרו הכוחות הצרפתים וכבשו את לאוס, נאלצו כל חברי הממשלה להימלט לתאילנד השכנה. המלך סיסאוואנג וונג חזר למלוך, אך הוחלט שלאוס תהיה מלוכה חוקתית (Constitutional Monarchy) כלומר, מלוכה שבה למלך סמכויות מוגבלות ומונהגת בידי ממשלה המייצגת את כל הכוחות הפוליטיים במדינה.

בשנת 1950, הוכרזה לאוס כמדינה עצמאית (אם כי עדיין תחת חסות צרפתית). החל משנת 1951, לאחר שנים שבהן הונפקו בולים משותפים לכל אזור הודו-סין, הנפיקה לאוס לראשונה בולים משלה ובהם הכיתוב Union Française.

פומוויהאן עם הו-צ'י-מין, אביו הרוחני

רשמית, לפחות לפי קטלוג Y&T, סיבת ההנפקה הייתה לרגל מלאת שנה להפיכה, ובקטלוג זה מתוארים הבולים כ"בולי הממשלה הנייטרליסטית".

בסדרה הראשונה מתוארות שלוש נשים המייצגות את הקבוצות האתניות הראשיות בלאוס.

בסדרה השנייה מתוארים חיילים במישור הכדים (אתר ארכיאולוגי לאי מפורסם) בקסיאנג קוואנג.

מעניין לציין כי למרות היות הממשלה בעלת אוריינטציה קומוניסטית, אין לכך ביטוי בבולים. ההיפך, בבולים מתואר סמל ממלכת לאוס, הפיל ארוואן בעל שלושת הראשים, והחיילים מניפים את דגל הממלכה הלאית. הנשים הלאיות מתוארות על רקע מקדשים בודהיסטיים חשובים בלאוס. הכיתוב בבולים הוא "ממלכת לאוס" ונעשה מאמץ לשוות לבולים אלו עיצוב זהה לבולי הממלכה כולל עיטורים לאיים קלאסיים בצידו הבול וכיתוב בצרפתית בנוסף לכיתוב הלאי. ערכי הבולים

הנפקת הבולים הראשונה – הנפקת קסיאנג קוואנג (Xieng Khouang)

בשנים הבאות חלו תמורות פוליטיות רבות בלאוס, כולל נפילת הממשלה הקואליציונית מות המלך סיסאוואנג וונג, ועלייתו על כס המלוכה של בנו, סאוואנג וואטנהא (Savang Vatthana).

המלך סאוואנג וואטנהא

בשנת 1960 עלה הגנרל קונג לה (Kong Le) עם כוחות לוחמים על עיר הבירה, ביצע הפיכה, ודרש מהאסיפה הלאומית לסיים את הלחימה וליישם את המדיניות הנייטרלית עליה הוסכם. בלחצו, הוקמה ממשלה חדשה בראשות סובאנה פומה, שכעבור זמן קצר הופלה על ידי כוחות הימין של הגנרל נוסאוואן (Nosavan) והנסיך בון אום בתמיכת ארה"ב.

כוחות קונג לה נמלטו יחד עם חברי הקבינט הנייטרליסטים לאזורי הצפון, שם חברו לכוחות הפאת-לאו והקימו ממשלה חלופית שנתמכה על ידי בריה"מ והמדינות הבלתי-מזדהות. אירוע זה היווה את ראשיתה של מלחמת האזרחים בלאוס. ממשלה זו, שראתה עצמה אחראית על הענקת שירותים אזרחיים באזורים שבשליטתה, הנפיקה ביום 18 ביולי 1961 שתי סדרות בולים, כל אחת בת ארבעה בולים בעיצוב זהה. מעטפת יו"ר הונפקה עם חותמת של קסיאנג קוואנג.

ועידת ג'נבה

בשנת 1954, בעקבות המשבר בווייטנאם, התכנסה בג'נבה ועידה, בהשתתפות המעצמות, שניסתה למצוא פתרון לכלל האזור.

הוחלט שלאוס תהיה למדינה נייטרלית, תוכרז בה הפסקת אש, הכוחות הזרים יעזבו וכוחות הפאת-לאו יאוחדו עם צבא הממלכה. כמו כן הוחלט כי הפרובינציות שבשליטת הקומוניסטים יוחזרו לשליטת הממשלה הלאית המלוכנית ותוקם ממשלת קואליציה הכוללת את הזרוע הקומוניסטית הפוליטית החוקית שהוקמה בשם ניאו לאו האק קסאט (Neo Lao Hak Xat) - "החזית הפטריוטית הלאית".

מעתה, בגלל ריבוי השמות והזרועות אשתמש במאמרי ביטוי הידוע והמקובל פאת-לאו לתיאור הזרוע הקומוניסטית. ארה"ב, שלא הייתה מרוצה מההסכם, שעמד בניגוד לאינטרסים שלה והעניק כוח לקומוניסטים, העמיקה את מעורבותה בלאוס והחלה לצייד ולאמן את הצבא הלאי המלוכני האנטי קומוניסטי ואת שבטי ההמונג (Hmong) - שבטים בצפונה של לאוס ששמרו על נאמנות לשלטון המלוכני וגויסו על ידי האמריקאים למאבק בקומוניסטים.

ארה"ב גם התנגדה לניסיונות של סובאנה פומה לצרף את הקומוניסטים לקואליצית הממשלה הנייטרלית שהוא עמד בראשה. קואליציה זו הוקמה, למרות הכל, בשנת 1956 בהשתתפות הימין, הנייטרליסטים והפאת-לאו.

לצפון וייטנאם, שהתייחסה ללאוס כבת חסותה וכקולוניה שלה, ולתנועת הפאת-לאו ככוח לוחם למילוי שאיפותיה, לא הייתה שום כוונה לסגת ולהותיר את השטח בידי כוחות הממשלה המלוכנית והאמריקאים. שטחים נוספים נכבשו על ידה, הוכרזו כ"שטחים משוחררים", ונמסרו לידי כוחות הפאת-לאו. אלו מצדם, בניגוד לתנאי ההסכם שנחתם, המשיכו להחזיק באזורי הכיבוש, סירבו להתפרק מנשקם ולהתאחד עם כוחות הצבא המלוכני הלאי. אזורי כיבוש אלו היוו את רב שטחה של לאוס בצפון ובמזרח ושימשו בסיס לפעולה נגד האמריקאים.

לכבוד "הסכם ויינטיאן", הנפיקה ממלכת לאוס סדרת בולים וגיליונות מזכרת (מצופה זהב!!) עם דמויות המלך והנסיכים סובאנה פומה וסופאנאונג.

מעל דמויות האישים מוצגת מפת לאוס בה מצוינות שלושת הממלכות הלאיות הקדומות (לואנג פרנג, ויינטיאן וצ'מפסק), שאוחדו לממלכת לאוס במהלך המאה העשרים. ציון זה נעשה כתקווה לאיחוד לאומי ופיוס, תקווה שהתנפצה אל מול המציאות הקשה. (ראה תמונת מעטפה שהונפקה לרגל האירוע בתחתית עמוד 23).

למרות הסכם השלום, המשיכה הפאתת-לאו להחזיק בשטחיה, ובשנת 1974 הונפקו שבעה בולים לשימוש בשטחים אלו. שני בולים נוספים הודפסו בשנת 1975 אך לא הונפקו לציבור. מעטפת יום ראשון עם בולי 1974 הונפקה עם חותמת של ויאנג סאי בשפה הלאית בלבד.

התמונה באדיבות M. Fumagalli
(www.100megsfree4.com/paboukham)

בולים אלו היו שונים לחלוטין באיכותם, בעיצובם ובמוטיבים שלהם מבולי 1961. מאפיינים אותם מוטיבים קומוניסטיים וסוציאליסטיים ומראות מלחמה, ודגלי הפאתת-לאו מופיעים בהם. אין זכר לסמלי ממלכת לאוס, לדגלה ולדת הבודהיסטית. הכיתוב על הבולים נעשה בשפה הלאית בלבד ללא כיתוב בצרפתית כבבולי הממלכה ובולי 1961.

על הבולים רשום "דואר לאוס" מלבד הבול בערך 10 קיפ המתאר שלוש נשים לאיות עליו רשומה הסיסמא: "לאוס: שלום, עצמאות, דמוקרטיה, נייטרליות ונצחיות". ערכי הבולים נקובים בקיפ, אך הפעם מדובר בקיפ שהונפק במיוחד לאיזורי הכיבוש ולא בקיפ המלוכני. שטרות הקיפ של הפאתת- (המשך בעמ' 23)

בשנת 1970, עם סגירת נתיב סיהנוק בקמבודיה שהוביל אספקה לכוחות הווייטקונג בדרום-וייטנאם, הפך נתיב הו-צ'י-מין בלאוס לנתיב ההספקה העיקרי של צפון-וייטנאם. מצב זה הוביל להסלמה נוספת במלחמה, שהתבטאה במתקפה שהרחיבה את השליטה הצפון וייטנאמית לפרובינציות אטאפו וסאראוואן (Attapu and Saravan) הסמוכות לדרום וייטנאם.

עד 1973 כבשו הצפון-וייטנאמיים והפאתת-לאו הקומוניסטים אחת עשרה פרובינציות של לאוס המהוות את רב שטחה. במהלך שנים אלו, נהרגו כ-200,000 תושבים לאיים, רובם חקלאים קשי יום שלא היו מעורבים בלחימה, מאות אלפים נפצעו, עשרות כפרים וישובים נמחקו וננטשו ותושביהם הפכו לפליטים במדינתם או בתאילנד.

השחיתות בממשל הלאי המלוכני גברה והכלכלה התמוטטה לחלוטין. לאוס הפכה לשדה קטל וכלי משחק בין המעצמות, ושילמה מחיר כבד על היותה מעורבת במלחמה לא לה - מלחמה שנועדה למלא את שאיפתה של בריה"מ להקים משטרים קומוניסטיים בעולם.

"הסכמי שלום" והנפקת הבולים השנייה - הנפקת ויאנג סאי (Vieng Xei)

ביוני 1973 נחתם בפאריס הסכם שלום בין צפון וייטנאם וארה"ב, שסיים את מעורבותה של האחרונה במלחמה. בעקבות הסכם זה נחתם בעיר הבירה ויינטיאן הסכם שלום בין הצדדים הלוחמים בלאוס, לפי מתווה ג'נבה משנת 1954.

תנאי ההסכם קבעו כי הכוחות האמריקאיים ייסוגו מלאוס, תוכרז הפסקת אש ותוקם "הממשלה המכוננת של האיחוד הלאומי" (Provisional Government of National Unity) בעלת קואליציה רחבה.

נקובים בקיפ (Kip), המטבע הרשמי של הממלכה.

הבולים, ששימשו בשלב ראשון את האזורים שבשליטת הפאתת-לאו, התקבלו בשלב מאוחר יותר ולתקופה קצרה מאוד (עם הקמת קואליציה שנייה ביוני 1962), כקבילים בכל לאוס. תאילנד סירבה לכבד בולים אלו, ודרשה ביול נוסף עם בולי הממלכה הרגילים. דואר לחו"ל, שהיה נדיר ביותר, בוצע דרך סין. מעטפות המבילות בבולים אלו נדירות ביותר ויקרות מאוד. ידועות מעטפות שנשלחו עם חותמות מקסיאנג קוואנג, פון סאוואן (Phon Savanh) וקאנג קאי (Khang Khay) וכן מספר מעטפות שנשלחו לגרמניה.

מעטפה עם בולי הפאתת-לאו שנשלחה מפון סאוואן בתקופת הקואליציה השנייה. (Dann Mayo www.mayoph.com)

לאוס כשדה קרב

הקואליציה השנייה החזיקה מעמד זמן קצר מאוד, ועד 1973 נקטה הפאתת-לאו בקו בדלני, סירבה להשתתף בממשלת קואליציה עם הנייטרליסטים והמשיכה להלחם בכוחות המלוכניים. זאת ועוד, בשנים 1968 עד 1973 הפכה לאוס למעורבת יותר ויותר בקרבות בין האמריקאיים לוייטנאמיים. נתיב הו-צ'י-מין שעבר במזרח של לאוס היה אחד מנתיבי ההספקה הצבאית של צפון וייטנאם לכוחות הווייטקונג הלוחמים בדרום-וייטנאם, והיווה אחד מיעדי הכיבוש של צבא. צפון וייטנאם, בסיוע סובייטי והפאתת-לאו, נלחמה בצבא הלאי המלוכני ובשבטי ההמונג וכבשה אזורים נרחבים בלאוס גם ללא קשר למלחמתה בדרום וייטנאם. ארה"ב המשיכה לאמן ולצייד את הכוחות המלוכניים ושבטי ההמונג והפציעה את האזורים שבשליטת הפאתת-לאו וצפון וייטנאם בכמות פצצות שעלתה על מספר הפצצות שהוטלו על ידי ארה"ב במשך מלחמת העולם השנייה בכל העולם. לאוס זכתה לתואר המפוקפק "המדינה המופצצת ביותר בעולם".

הבולים שהונפקו בשנת 1974

10K: נשים המייצגות את הקבוצות האתניות הלאיות הראשיות מניפות את דגל הפאת-לאו
 10K: אחות בודקת ילד בביה"ח בויאנג סאי
 10K: פועלות טקסטיל במפעל ב"איזורים המשוחררים"

20K: לוחמי פאת-לאו מפילים מטוס פנטום F4 אמריקאי
 30K: חיילי פאת-לאו בקרב על קסיאנג קוואנג
 40K: לוחמות פאת-לאו חמושות חופרות תעלות השקיה

60K: לוחמים מניפים את דגל הפאת-לאו במישור הכדים בקסיאנג קוואנג
 10K: פולקלור לאי - נגינה בקן (Khene) (הודפס 1975)
 30K: לוחמות פאת-לאו חמושות דורכות על שבר מטוס ועליו הכתובת USA (הודפס 1975) Force

שני הבולים האחרונים, שהודפסו בשנת 1975, לא הונפקו.

הבדלים בעיצוב

עיצוב בולי הפאת-לאו עומד בניגוד קיצוני לעומת עיצוב בולי הממלכה. אומנים צרפתיים תושבי לאוס יצרו עבור הממלכה בולים בעלי עיצוב יוצא דופן ביופיו, שהם מהיפים בבולי העולם.

בחרתי להציג בולים בעלי מוטיבים זהים בבולי הממלכה (ימין) ובבולי הפאת-לאו (שמאל). שימו לב להבדל בעיצוב הבולים, התמונות מדברות בעד עצמן.

נשים משלוש הקבוצות האתניות הראשיות בלאוס

נגינה בקן - כלי נגינה מסורתי

שלטון, את בולי השלטון הישן ועליהם הדפס רכב עם השם החדש של המדינה. משום מה, גם פעולה זו לא בוצעה על ידי שלטונות לאוס החדשים.

הפתרון למחסור בבולים, שנוצר במהלך השנה הראשונה לשלטון החדש היה פשוט. האזרחים ופקידי הדואר, שהשתמשו בלית ברירה בבולי הממלכה, נדרשו למחוק את המילים "ממלכת" (Royaume du Laos) בדיו ולהשאיר את המילה Laos ("לאוס") הן בצרפתית והן בלאית.

ביבליוגרפיה ותודות:

Evans, Grant: A short history of Laos. Allen & Unwin. Australia 2002
 Kaleidoscope: Pathet Lao Issue of 1974. ICP No. 1, March 1976
 תודה ל-Justine Sackda על עזרתה בתרגום מלאית.

הדמוקרטיה לאו" שנושאה סופאנואנג ובראש ממשלתה עמד קייסון פומוויהאן. המלך סאוואנג וואטנהא הודח סופית מכסאו ונשלח לאחר מכן למחנה מעצר. ממלכה בת 600 שנים נפלה!!

בולי המשטר החדש

בולי ממלכת לאוס האחרונים הונפקו ביום 20 באוגוסט 1975, ורק למעלה משנה לאחר מכן ביום 2 בדצמבר 1976, הונפקו בולי המשטר החדש.

תעלומה היא מדוע לא השתמש השלטון הקומוניסטי בבולי הפאתת לאו עד להנפקת בולים חדשים (כפי שבדרום וייטנאם השתמשו בבולי הווייטקונג עד לאיחוד שני חלקי וייטנאם).

במהלך ההיסטוריה ידועים מקרים רבים בהם הנפיק המשטר החדש בעת חילופי

לאו הודפסו בסין ומתארים אותם מוטיבים כמו בבולים. עם נפילת הממלכה נקבע שקיפ אחד של הפאתת-לאו שווה ל-20 קיפ מלוכני.

מקורם של בולים אלו אינו ידוע, אך משערים שהם הודפסו בסין או בצפון וייטנאם. מכיוון שעיצוב הבולים, המוטיבים המיוצגים בהם ואיכותם של הבולים זהים מאוד לאלו של בולי הווייטקונג, סביר להניח כי הם הודפסו בצפון וייטנאם.

כל בולי הפאתת-לאו מקוטלגים ומתומחרים בקטלוגי Y&T-Michel ו-Scott זוכים להתעלמות מוחלטת מקטלוג האמריקאי.

עדיין לא נמצאו עדויות לשימוש בבולים אלו לצורך משלוח דואר. ל-Ken Thompson (טייס בצבא ארה"ב ששירת בלאוס וחבר בהנהלת אגודת אספני הודו-סין עימו יצרתי קשר), ידוע על שתי מעטפות שנשלחו כשהן מבוללות בבול של הפאתת-לאו, וכן על דואר לחו"ל שנשלח דרך צפון וייטנאם.

אני משער שאם אכן קיימות מעטפות נוספות שכאלו, מספרן לא עולה על אחדות. יש לזכור כי שטחי הכיבוש של הפאתת לאו היו החלק הנחשל יותר של לאוס, והאוכלוסייה שבו מיעטה להשתמש בשירותי דואר גם בזמן שלום ובוודאי בזמן מלחמה. בנוסף, יש לדעת כי לוחמי הפאתת-לאו היו פטורים מביול מכתביהם.

לעניות דעתי, שימשו בולים אלו יותר כביטוי לעצמאות ולניתוק מממלכת לאוס מאשר כבולי דואר.

נפילת ממלכת לאוס

במהלך 1974-1975, עם עזיבתם הסופית של האמריקאים, הפסקת הסיוע האמריקאי הכלכלי והצבאי לכוחות המלוכניים והמשך הסיוע הצפון וייטנאמי, נטתה הכף לטובת המפלגה הקומוניסטית וכוחות הפאתת לאו. אלו הפרו את כל ההסכמים שנחתמו ובשנת 1975, בסיוע ארטילרי כבד של צפון וייטנאם, החלו להתקדם מערבה תוך שהם הודפים את כוחות הצבא המלוכני. בסוף שנת 1975, לאחר נפילת סייגון בידי הווייטקונג, החלו כוחות הפאתת לאו במתקפה על המעוז המלוכני האחרון, עיר הבירה ויינטיאן. כוחות הצבא המלוכני החליטו שאין עוד טעם להמשיך בהתנגדותם, ונכנעו ללא קרב. ביום 2 בדצמבר 1975 הוכרז על הקמת "הרפובליקה העממית

מעטפה שנשלחה ב-13/8/1976 עם בולי הממלכה בהם מחוקה המילה "ממלכת"

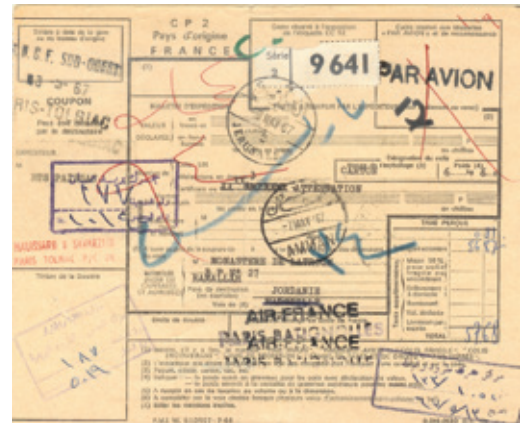
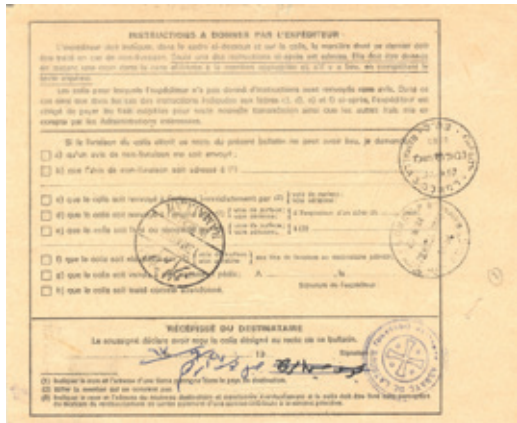

חותמת מיוחדת לציון "הסכם ויינטיאן". באיור טקס חתימת ההסכם (ראה עמוד 21).
 באדיבות Philippe Drillien

בדרך ללטרון – ד"ר יוסף ואלך

ביום 9 במאי 1967 הגיעה החבילה לירושלים, וביום 13 במאי התקבלה בדואר רמאללה. ככל הנראה נשלחה הודעה לאנשי המנזר לבוא ולמשוך את החבילה, אולם מסיבה כלשהי לא אצה להם הדרך. זו הייתה טעות קשה. כשלושה שבועות לאחר מכן פרצה מלחמת ששת הימים, ובמסגרת התווה ובווהו שהשתרר ברמאללה נשכחה החבילה. חלפו למעלה משלושה חודשים עד אשר טופלה החבילה שוב, והפעם, ביום 27 בספטמבר 1967 הוטבעה עליה חותמת של סניף הדואר ברמאללה שפעל בחסות הממשל הצבאי. הפעם הגיעו אנשי המנזר לקחת את החבילה, וכעדות הוטבעה חותמת המנזר על צידה האחורי של תעודת המשלוח.

ביום 3 במאי 1967 נמסרה לדואר בצרפת קופסת קרטון שנועדה למשלוח למנזר לטרון שבעמק איילון. המדובר בתקופה שקדמה למלחמת ששת הימים, ואנשי מנזר לטרון שהיו קשורים לממלכת ירדן, החזיקו תא דואר (מספר 27) בבית הדואר של רמאללה. החבילה הועלתה איפה על מטוס אייר פרנס, שעשה דרכו לעבר עמאן, בירת ירדן. ביום 7 במאי 1967 התקבלה החבילה בדואר עמאן, ונשלחה ללא עיכוב לעבר מנזר לטרון.

בולי תל אביב (י. צחור) בע"מ TEL-AVIV STAMPS. (Y. TSACHOR) LTD.

מכירה על פי הצעות מחיר בכתב (Mail Auction)

מוקדמים, מנדט, מנהלת העם, דאר עברי
ישראל, חו"ל, יודאיקה, גלויות, ספרים
קטלוג מאוייר חינם

ת.ד. 16218 תל-אביב, טלפון: 03-5226294, פקס: 03-5245088

חגיגה בולאית בבית שאן

אבי רוק, מנהל בית הספר "קשת יהונתן", יזם יריד בולים בהשתתפות הילדים החברים בחוג הבולאות והוריהם. התוצאה - חגיגה צבעונית ומהנה בה נחשפו ילדים ומבוגרים כאחד לחוויה בולאית.

מנהל בית הספר לא נח לרגע. שולחנות התצוגה הוצבו במקומם, והתלמידים קיבלו הנחיות אחרונות לקראת אירוח ההורים.

מספר הערות מקצועיות מפי מנכ"ל התאחדות בולאי ישראל, והכול היה מוכן לתחילת האירוע.

ידוע כי תמונה שווה אלף מילים, ובנקודה זו הקוראים מוזמנים לעיין היטב בתמונות שמעבר לדף, בריכוז שעל פני הילדים, ובחדוות הפעילות המשותפת של הורים וילדים.

בבית הספר היסודי "קשת יהונתן" מתקיים, זו השנה השנייה ברציפות, חוג בולאות המועבר על ידי מנהל בית הספר. על מנת לאפשר לילדים להפגין את ידיעותיהם בפני ההורים, ולצרף גם אותם לחוויית הבולאות, יזם המנהל קיום יריד בולים בהשתתפות ההורים.

בשעה שלוש אחר הצהריים התכנסו ילדי החוג באולם הכניסה של בית הספר, והחלו לארגן את עמדות התצוגה והמשחק.

מדריך להדפסה ושיבוץ של הנפקת דואר עברי

סיכום עבודת המחקר של יעקב שבתאי

עם כמות המידע הרב שנצברה, הגיע הזמן לשלב הסקת המסקנות. בחודש ינואר 2007 התגבשה המתכונת של הפרסום, והספר בא לעולם.

תהליכי הדפוס הדיגיטליים אפשרו לי לפרסם את הספר בצבע מלא. מאות צמדות לוח, שורות שבליים, ובולים בודדים עם שובל נסרקו ושובצו באופן שיטתי במקומות המתאימים.

בחודש ספטמבר 2007 הושלמה מלאכת העימוד של מאה ושלושים עמודי הספר... בחודש נובמבר 2007 התווסף גם הכיתוב המתאים... בחודש ינואר 2008 הושלמה המלאכה...

לא ניתן היה להשלימו ללא עזרתם של אנשים רבים, בולאים ולא בולאים כאחד. אני אסיר תודה לכולם על תרומתם להבאת עבודת חיים זו לידי גמר.

מבוא

בתערוכת ישראל 2008 הוצג לשיפוט ספרו של יעקב שבתאי. המדובר בפרסום מפורט ורב היקף, המהווה סיכום של עבודת מחקר שקדנית ומוקפדת שארכה כשלוש שנים.

הבולים הראשונים של מדינת ישראל הודפסו בתנאי מחסור קשים, תחת מעטה סודיות, ובחיפזון רב. לצורך ייצור הבולים נעשה שימוש במגוון רב של סוגי נייר, במכונות נקבוב בעלות מידות שונות, ובמספר מנגנוני ספרור. במהלך ההדפסה היה צורך לעצור מעת לעת את פעילות מכונת הדפוס, ולנקות את לוח ההדפסה. ההרכבה המחודשת של הלוח, ובמיוחד הצורך לשבץ בצמוד לו את שורת השבליים ואת מנגנון הספרור, הובילו ליצירת שינויים רבים בין גיליונות הבולים של סדרת דואר עברי.

בולי דואר עברי שימשו את הציבור משך חודשים רבים, דבר שחייב לחדש מידי פעם את מלאי הבולים ולבצע הדפסות חוזרות. עם הזמן נשחקו לוחות ההדפסה, והיה צורך להכין לוחות חדשים.

צירוף נסיבות אלו יצר את המגוון הרב הקיים בבולים השונים של סדרת דואר עברי, ומהווה כר פורה לבולאים החפצים לחקור ולאסוף בולים מרתקים אלו.

מתוך דברי המחבר בהקדמה לספר

ספר זה מהווה סיכום של שלושים וחמש שנות איסוף, ושלוש שנים אינטנסיביות של מחקר מקיף אודות שיבוץ הגלופות וההדפסות השונות של סדרת בולי דואר עברי. הוא נועד לסגור את הפער בתיעוד שנפער מאז פרסום ספרם של ד"ר רוטמן ויעקב צחור בשנת 1985. ממצאים רבים התגלו בשנים האחרונות, והגיעה העת לעדכן את התיעוד...

התחלתי את שיעורי הבית בשנת 2004, ועד סוף שנת 2006 הקדשתי את הזמן לליקוט נתונים וידע אודות הנושא. המקורות העיקריים בהם השתמשתי כללו ספרים, מאמרים, קטלוגים בולאיים, קטלוגים של מכירות פומביות, וידע אישי שצברתי במשך השנים.

כמות עצומה של מידע שאבתי מקטלוגים של מכירות פומביות. סקרתי כארבעה מאות ועשרים קטלוגים של שמונה עשרה בתי מכירות פומביות, וכל המידע הרלוונטי, שהסתכם בלמעלה מעשרת אלפים פריטים שונים, תועד ונרשם. מידע חיוני רב התקבל מן הארכיונים של צחור וגליבוב, ושישה אוספים פרטיים נבדקו ותועדו.

לצורך בדיקת הפריטים נעשה שימוש במכשיר מדידה מיוחד, בעל דיוק של מאית המילימטר, והמרחקים המדויקים של השובל וסימני הבקרה נמדדו ונרשמו.

מה ניתן למצוא בספר?

בפרק המבוא לספר סוקר המחבר את המושגים השונים המשמשים לצורך הגדרת ההבדלים בין ההדפסות השונות של בולי דואר עברי, ומסביר את הנסיבות להיווצרות ההבדלים.

את עיקר הספר מהווה הפרק השני, המפרט בזה אחר זה את כל בולי הסדרה על הדפסותיהם השונות. על פני מאה עמודים, מהם עשרות רבות של דפי צבע, מובאים תצלומי הבולים ולצידם בפירוט רב המאפיינים הייחודיים להם. בעמוד שתצלומו מצורף בזאת ניתן לראות כיצד קושר המחבר את תיאור צמדות הלוח, יחד עם תיאור השיבוצים השונים של שורות השבליים, לכלל מארג אחד המגדיר את ההדפסה. בעמוד המצורף ניתן לראות את תמונתה של צמדת הלוח שמספרה 008, הצמדה בעלת המספר הנמוך ביותר הידוע מהנפקת דואר עברי. תמונה זו היא המופיעה גם על כריכת הספר.

בשובל הבולים ניתן לראות את החיצים המצביעים על המאפיינים המזהים את השיבוצים השונים של השבליים. שיבוצים אלו מובאים, בהגדלה ובפירוט, בלוחות נוספים המתייחסים לכל אחד מבולי הסדרה.

לכל אורך הספר משובצות טבלאות מאירות עיניים המפרטות את מאפייני הבולים השונים. המחבר טרח וציין את המקור, בו איתר כל אחד מן הפריטים המוצגים.

בחלקו האחרון של הספר, מצורפת שורה של נספחים ובהם סיכום של נתוני המחקר, והתייחסות לפריטים מיוחדים דוגמת הבולים ששימשו להכנת הקונטרסים הראשונים.

Doar Ivri – 3 mils

Setting A1 – May 1948 printing

Plate 1 – 1st Issue, Sheets 008 - 10000

Setting A1 – Perforations 10/10x11/11/Roulette – Thin Yellow Paper – Tab Distance 5.5

4.11.2008
חותמת אירוע
יריד הבולים
נובמבר 2008

2.11.2008
חותמת אירוע
הכנס הבין לאומי ה-7
למורשתו של קורצ'אק

15.10.2008
חותמת אירוע
כנס גדוד 79
שנה למלחמת יו"כ

7.10.2008
חותמת אירוע
יריד הבולים
אוקטובר 2008

24.9.2008
חותמת אירוע
יום הזיכרון ה-ל"ו
ל-יא חללי מינוח

2.12.2008
חותמת אירוע
יריד הבולים
דצמבר 2008

26.11.2008
חותמת אירוע
70 לבית הכנסת העדני
"קול יהודה"

9.11.2008
חותמת אירוע
70 שנה לליל הבדולח

6.11.2008
חותמת יום ההופעה
60 שנות יידידות
ישראל - צרפת

5.11.2008
חותמת אירוע
שישים שנה לאשקלון

17.12.2008
חותמת יום ההופעה
מפקד האוכלוסין 2008

17.12.2008
חותמת יום ההופעה
מכתבים עתיקים

17.12.2008
חותמת יום ההופעה
גלי צה"ל

16.12.2008
חותמת אירוע
70 שנה למרכז
הרפואי רמב"ם

8.12.2008
חותמת יום ההופעה
תווית מס"ד
חג המולד 2008

**תרום
בולים
לחוגי
הנוער**

24.12.2008
חותמת אירוע
חג המולד נצרת

24.12.2008
חותמת אירוע
חג המולד ירושלים

23.12.2008
חותמת אירוע
הכנס ה-22 של
בולאי ישראל

17.12.2008
חותמת יום ההופעה
תגלית

בולי מידן ראובן

קונה ומוכר בולים
בולי ישראל, שנתונים,
תוויות קלוסנדורף, סימה ובולי זרחן שונים

טל' נייד: 052-8301265

רומנו בית מכירות

למכירה בולי אנטרטיקה, פוקלנד, סאטג'ורג'יה,
נושאים, ציפורים, אוניות, אומנות וכדור-רגל.
ניתן לעשות הזמנה בדאר.

סוכנות בלעדית לאביזרי בולאות LINDNER

מען 03-5463664, ת.ד. 23274, חנות 03-5282790

בית טוב www.bait-tov.com

בולים בחבילות לפי נושאים ולפי מדינות,
בולי ישראל, חותמות, אלבומים ואביזרים.

שילחו 200 בולי ישראל משומשים כלשהם (לא שונים)
רחוצים, נקיים ולא פסולים, ותקבלו סדרות בולי חו"ל.

ת"ד 2275 בת-ים 59121, טל/פקס: 03-5535313

בולי גלעדי

בולי ישראל, חו"ל, נושאים ויודאיקה, הופיע מחירון בולי ישראל 2008
בולי הרשות הפלסטינית

מבצע:

חוויד שקוף ושחור, 120 ש"ח

יבוא אלבומי IMPORTA והוויד

רח' אלנבי 76 ת"א קומה ב' טל: 03-5163871

הופיע מחירון 2008 בתערוכה

מרכז הבולים

מתמחים במקדמים, מנדט, מנהלת העם ובולי ישראל,
טעויות, תוויות מכל הסוגים, זרחנים
בולי חו"ל לפי חלוקה למדינות ונושאים

נציג בלעדי של DAVO-MICHEL

אלנבי 94 תל-אביב (במרתף)

טל: 03-5605755; פקס: 03-5605430

email: stamps.center@gmail.com

NEGEV HOLYLAND STAMPS

- מתקיימות מכירות פומביות פעמיים בשנה
- המעוניין בקטלוג מתבקש לפנות אלינו
- מעוניינים תמיד בחומר למכירות פומביות או לקניה

- ISRAEL, INTERIM, BRITISH MANDATE,
OTTOMAN PERIOD, JUDAICA

- AUCTION ARE HELD TWICE A YEAR

Please write for a catalogue

Ask about special low vendor commission rates

P.O.Box 8101 - TRENTON NJ 08650 USA

E-mail: LEADSTAMP@VERIZON.NET

Phone: 609-298-2891

קונים בלבד!
קונים אוספים ולוטים של מעטפות ומכתבים
שעברו בדואר מפלשתינה וישראל
(לא מעטפות יום ראשון)

תשלום מיידי

אמנות מוצרים בולאיים (ישראל) בע"מ

טל. 03-5477966

אוניסטמפס

בולי גרמניה, אנגליה, שווייץ,
צרפת, ישראל,
נושאים, יודאיקה ועוד.

קונים אוספים בולים ומטבעות

ת.ד. 32120 תל-אביב 61320,

טל. 03-5661077

אליק רינק

בולים ומטבעות

קונה ומוכר

רח' הס 4 פינת אלנבי 35, ת"א ת.ד. 4124,

טל. 03-6297192, פקס. 03-5255131,

מען: 03-5227922

מוטי ברש בולי דיזינגוף

בולים - ישראל וחו"ל - מכירה, קניה, הערכה
מטבעות ושטרות אלבומים ואביזרים
המבחר הגדול בארץ!!

דיזינגוף סנטר ת"א חנות 420,

טל/פקס. 03-5251552,

דוא"ל: motib51@smile.net.il

הספריה הבולאית

של התאחדות בולאי ישראל

הספריה הבולאית של התאחדות בולאי ישראל פתוחה

לקהל הרחב ביום ה' בלבד בשעות 12:00-19:30

(ללא תשלום)

השאלת ספרים, קטלוגים, מגזינים וצילומי תצוגות -

לחברי ההתאחדות. עיון במקום - לקהל הרחב.

הכניסה חינם

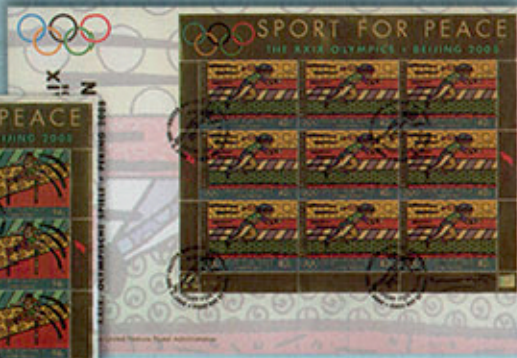
רח' פינסקר 2, תל-אביב, קומה א',

טל': 03-6295547

בולי האו"ם למען עולם טוב יותר אוספים בולים יפים ונחשפים לנושאים כלל עולמיים

8 באוגוסט 2008 - אולימפיאדת בייג'ין לראשונה בבולי האו"ם - בולים מצופים זהב!

מעטפות יום ראשון

גליון גנרי

גליונות מזכרת

בולים

18 בספטמבר 2008 - אנחנו יכולים למגר את העוני

בולים

דפי מזכרת

גליון גנרי WIPA 2008